

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

Odsjek za kroatistiku i povijest

ŽELJKA MAMUZA

FRAZEMI U HRVATSKIM SINKRONIZACIJAMA ANIMIRANIH FILMOVA

Diplomski rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku i talijanistiku

ŽELJKA MAMUZA
FRAZEMI U HRVATSKIM SINKRONIZACIJAMA ANIMIRANIH FILMOVA
Diplomski rad

JMBAG: 0303084526, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost i Povijest

Predmet: Jezično savjetništvo

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: frazeologija

Znanstvena grana: kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Vanessa Vitković Marčeta

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Željka Mamuza, kandidat za magistra hrvatskog jezika i književnosti i povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Željka Mamuza

U Puli, rujan 2023.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Željka Mamuza dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Frazemi u hrvatskim sinkronizacijama animiranih filmova koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, rujan 2023.

Potpis

Željka Mamuza

Sadržaj

1. UVOD	1
2. O frazemima	3
2.1. Znanstvena disciplina frazeologija	3
2.1.1. Proučavanje frazeologije u hrvatskome jeziku	4
2.2. Obilježja frazema	5
2.2.1. Struktura frazema	7
2.2.2. Raslojavanje i posuđivanje	8
2.2.3. Stil frazema.....	8
2.3. Podjele frazema	12
2.3.1. Podjela prema funkciji.....	13
3. Film.....	14
3.1. Animirani film.....	14
3.2. Sinkronizacija	15
3.2.1. Važnost sinkronizacije za razvoj jezika kod djece	16
4. Istraživanje frazema u hrvatskim sinkronizacijama animiranih filmova	19
4.1. Metodologija.....	19
4.2. Shrek.....	19
4.2.1. Shrek 1 (2001.).....	20
4.2.2. Shrek 2 (2004.).....	22
4.3. Čudovišta iz ormara (2001.).....	23
4.4. Potraga za Nemom (2003.).....	25
4.5. Riba ribi grize rep (2004.).....	26
4.6. Izbavitelji (2004.).....	27

4.7.	Madagaskar (2005.)	28
4.8.	Oblačno s ćuftama (2009.)	29
4.9.	Vrlo zapetljana priča (2010.)	30
4.10.	Hotel Transilvanija (2012.)	31
4.11.	Snježno kraljevstvo (2013.)	32
4.12.	Trolovi (2016.)	33
4.13.	Duša (2020.)	33
4.14.	Mačak u čizmama – posljednja želja (2022.)	34
4.15.	Mađioničareva slonica (2023.)	35
5.	Rječnik frazema potvrđenih u istraživačkome korpusu	36
6.	Analiza frazema iz istraživačkoga korpusa	56
6.1.	Analiza frazema po tematici	59
6.2.	Analiza frazema prema sintaktičkome ustroju	61
6.3.	Analiza frazema prema središnjoj punoznačnici	62
7.	ZAKLJUČAK	63
8.	LITERATURA	65
9.	SAŽETAK	69
10.	SUMMARY	70

1. UVOD

U ovome će se diplomskom radu dati kratak osvrt na dijalektalnu i regionalnu osnovu frazema te utjecaj sinkronizacije na djecu. Drugim riječima, nastojat će se objasniti na koji su način oblikovani frazemi u hrvatskim verzijama sinkronizacija najpoznatijih dugometražnih animiranih filmova, kakav je njihov utjecaj na sam razvoj radnje te mijenjaju li se i ako da – kako kroz godine. Animirani filmovi koji su se koristili u ovome istraživanju su: *Shrek 1 i Shrek 2, Čudovišta iz ormara, Potraga za Nemom, Riba ribi grize rep, Izbavitelji, Madegaskar, Oblačno s ćuftama, Vrlo zapetljana priča, Hotel Transilvanija, Snježno kraljevstvo, Trolovi, Duša, Mačak u čizmama – posljednja želja te Mađioničareva slonica.*

Ovaj će diplomski rad prikazati povezanost filma (u ovome slučaju dugometražnih animiranih filmova) namijenjenih uglavnom mlađoj populaciji te specifičnih jezičnih zakonitosti u njemu. To će se postići pregledavanjem sinkroniziranih animiranih filmova, bilježenjem frazema u njima te njihovom kasnijom analizom i uspoređivanjem.

Isto će se tako prikazati teorijski dio frazeologije (obilježja, struktura, raslojavanje, podjela) te njezin razvoj u svijetu i u Hrvatskoj i teorijski aspekt animacije i sinkronizacije, odnosno dijela filmske industrije i umjetnosti. Utvrdit će se i važnost sinkronizacije za razvoj jezika kod djece te samu njihovu socijalizaciju i kulturno bogaćenje. Također, pokušat će se prikazati i nabrojiti najučestaliji i najupečatljiviji primjeri frazema u svakome od filmova te razjasniti kakav utjecaj općenito imaju na publiku, odnosno gledatelje svih uzrasta, a posebno ciljanu dobnu skupinu – djecu. Naime, pojasnit će se razumiju li uopće mlađa populacija njihovo značenje te kakvu predodžbu imaju o njima. To će se predočiti raznim grafikonima u kojima će se na što jednostavniji način prikazati razvoj određene skupine frazema ili njihovoga ukupnoga broja u pojedinim odabranim sinkronizacijama animiranih filmova.

U rad će se uvrstiti i rječnik onih frazema koji su potvrđeni u istraživačkome korpusu. Unutar rječničke natuknice stajat će i naziv filma u kojemu je frazem pronađen. Na taj će

se način dati cjelokupan pregled prikupljene građe te će se utvrditi ponavljanja pojedinih primjera u više filmova.

Ukupno će se za pregledavanje samoga filmskoga korpusa izdvojiti nešto više od 24 i pol sata, odnosno 1460 minuta. Također, grafikonima će se nastojati jasnije predočiti i predstaviti kako se primjerice količina frazema smanjivala u sinkronizacijama tijekom godina te raspodjelu pojedinih podjela, odnosno koliko je u kojem animiranome filmu zastupljeno pojedinih vrsta frazema te na što to ukazuje. Ukazat će se (također pomoću grafova) i na dijalektalnu osnovicu u frazeologiji te kakav je utjecaj i prisutnost dijalektalnih frazema u današnjim (novijim) sinkroniziranim inačicama dugometražnih animiranih filmova.

2. O frazemima

Prema tumačenju Antice Menac; hrvatske filologinje koja se najviše posvetila izučavanju frazema u hrvatskome jeziku, frazemi bi, kako ona tvrdi, bili: „Stalnim svezama riječi u kojima je jedna ili više sastavnica izgubila svoje osnovno značenje“. (Menac 2007: 5) Sličnu definiciju daje i Ljiljana Kolenić u svojoj knjizi *Riječi u svezama – povijest hrvatske frazeologije*. Tvrdi da je „frazem najmanja frazeološka jedinica koja se sastoji najmanje od dviju riječi, sveza je tih riječi prepoznatljiva i postojana, a značenje joj se ne izvodi iz pojedinačnih sastavnica, nego su svi dijelovi frazema, ili samo nekih od njih, doživjeli značenjsku preobrazbu“. (Kolenić 2006: 5) Nadalje, Barbara Kovačević pobliže opisuje termin navodeći da je to samostalna (ili relativno samostalna) jezikoslovna disciplina koja je u vrlo bliskoj vezi s leksikologijom. Napominje također i da ima dvoznačan naziv: prvi označava jezikoslovnu disciplinu koja proučava ustaljene izraze čvrste strukture (frazeme) i koja se u drugoj polovici prošloga stoljeća razvila u samostalnu disciplinu, dok drugi aludira na ukupnost frazema jednoga jezika raspoređenih prema različitim kriterijima. (Kovačević 2012: 3)

Na to se nadovezuju i autori *Hrvatskoga frazeološkoga rječnika* tvrdeći da je frazeologija mlada lingvistička disciplina te da joj prvo značenje označava lingvističku disciplinu, odnosno „znanost o ustaljenim izrazima koji se proučavaju u okviru jednoga jezika ili više njih“ (Menac, Fink-Arsovski i Venturin 2014: 5), a drugo ukupnost frazema podijeljenih prema različitim kriterijima. Napominju još i da je velikome dijelu frazema svojstvena slikovitost, visoki stupanj ekspresivnosti i najčešće negativno konotativno značenje te uglavnom pripadaju razgovornome stilu (ponekad s vulgarnim sastavnicama), dok neki imaju obilježja stilske uzvišenosti (primjerice *ostati upisan zlatnim slovima*). (Menac, Fink-Arsovski i Venturin 2014: 5),

2.1. Znanstvena disciplina frazeologija

Frazeologija se počela razvijati unutar ruskoga jezikoslovlja u prošleme stoljeću. Najznačajniji jezikoslovci tada su bili Šemski, Rozenzov, Telija i Mokienkov koji su počeli

stvarati uvjete za teoriju nove discipline. Godine 1931. Polivanov se zalagao za njezino osamostaljivanje tvrdeći da treba istraživati skupine riječi. Nekoliko godina kasnije, 1947., Vinogradov je postao značajan po svome pionirskome radu *Osnovni tipovi frazeološke jedinice u ruskome jeziku* (Kovačević 2012: 3-4) po čemu je frazeologija uspostavljena kao samostalna poddisciplina unutar ruskoga jezikoslovlja.

2.1.1. Proučavanje frazeologije u hrvatskome jeziku

U okrilju razvoja hrvatske frazeologije dakako je najviše doprinosa ostvarila Antica Menac koja se u svojoj knjizi iz 1970. *O strukturi frazeologizma* unutar zagrebačke filološke škole zalagala za osamostaljivanje frazeologije. Također, njezin *Rusko hrvatski ili srpski frazeološki rječnik* iz 1980. te 1982. doprinio je daljnjem razvoju discipline. Nadalje, vrlo je značajan bio i *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Josipa Matešića te njegov rječnik iz 1988. *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*. Metac je nešto kasnije pri Zavodu za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu osnovala projekt *Malih višejezičnih (dvojezičnih i trojezičnih) frazeoloških rječnika*. Pod okriljem toga nastali su *Hrvatsko-poljski frazeološki rječnik* 1992., *Hrvatsko-francuski frazeološki rječnik* 1992., *Hrvatsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik* 1993., *Hrvatsko-novogrčki frazeološki rječnik* 1994., *Hrvatsko-grčki frazeološki rječnik* 1994., *Hrvatsko-latinski frazeološki rječnik* 1994., *Hrvatsko-talijanski frazeološki rječnik* 1995. te 1998. *Hrvatsko-češko-slovački frazeološki rječnik*. U 21. stoljeću nastaje *Hrvatski frazeološki rječnik* (2003.) pod autorstvom Menac, Fink Arsovski i Venturina te *Velika frazeološka literatura* 2009. Željke Fink Arsovski. (Kovačević 2012: 3-4)

Među najzaslužnijima za razvoj hrvatske frazeologije svakako je i Željka Fink Arsovski; autorica prve frazeološke monografije - *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra* iz 2002. Tako Antica Menac, Josip Matešić i Željka Fink Arsovski čine trojicu hrvatske frazeologije koji je dao poticaj za daljnja istraživanja ove discipline. Najznačajnija knjiga novije hrvatske frazeologije je zasigurno *Bibliografija hrvatska frazeologije* skupine autorica Fink-Arsovski, Kovačević i Hrnjak objavljena je u dva oblika – tiskanom i digitalnom te obuhvaća dostupne radove objavljene od 1970. do 2009. Sastoji se od dvaju

dijelova: popisa radova i popisa frazema analiziranih u njima. Prvi je dio objavljen tiskano i digitalno na CD-u se sastoji od pet manjih dijelova: znanstveni i stručni članci, knjige, monografije, poglavlja u knjigama, jednojezični i višejezični frazeološki rječnici, doktorske disertacije i magisteriji te prikazi knjiga, monografija, rječnika, zbornika. Hrvatski su frazemi unutar knjige proučavani sa strukturnoga, kategorijalnoga, semantičkoga, sintaktičkoga, etimološkoga i stilskoga aspekta. (Opačić 2011: 188-189) Također, postoje i popis frazema i sveza na mrežnim stranicama Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te neki dijalektalni frazeološki rječnici (primjerice *Frazeološki rječnik medulinskoga govora* Marije Peruško).

2.2. Obilježja frazema

Budući da su frazemi riječi koje tvore neku svezu, povezani su u nekoj od gramatičkih kategorija ili pak jedna sastavnica može zahtijevati određeni oblik druge, a slaganje može i izostati. Prema značenju sveze se dijele na slobodne i frazeološke. U slobodnim svezama svaka sastavnica zadržava svoje značenje pa značenje cijele sveze predstavlja zbroj, odnosno kombinaciju tih pojedinačnih značenja. Ostvaruje se najčešće u govornome procesu. Frazeološke su sveze one u kojima dolazi do promjene, odnosno gubitka značenja svih ili nekih sastavnica pa značenje cijele sveze ne proizlazi iz značenja pojedinih sastavnica. (Menac 2007: 9-17) Najčešće se koriste kao gotove cjelovite jedinice, govorniku unaprijed poznate (primjerice *sve u šesnaest*).

Nadalje, Barbara Kovačević se poziva na Vigradovljeva istraživanja u kojima je ustanovio da je važna značajka frazema „preneseno i slikovito značenje, ekspresivnost, nezamjenjivost bilo koje od frazeoloških sastavnica njegovih sinonima“ (Kovačević 2012: 9) te na Josipa Matešića koji tvrdi da je frazeološka jedinica frazem, a njega karakteriziraju četiri važna obilježja: reproduciranje – u gotovome obliku ostvaruje se kao čvrsta veza; formalno usvojestvo što znači da je neraščlanjiv skup riječi od kojih su najmanje dvije punoznačne, idiomičnost – semantička pretvorba najmanje jednoga člana toga čvrstoga skupa riječi, odnosno da značenje frazema ne odgovara zbroju značenja njegovih članova, uklapanje u kontekst – frazem se u rečenicama pojavljuje kao njezin prosti član,

odnosno frazem nije skup riječi u vidu vlastitoga teksta. Uspoređuje to i sa sličnim istraživanjem Antice Menac koja tome dodaje i metaforičnost, neprobojnost, emocionalnost, nacionalni karakter, nepredvidivost na druge jezike te istraživanje Fink Arsovski iz 2002. u kojemu je dodala da su osnovna obilježja frazema da se sastoji od najmanje dvije sastavnice – dvije punoznačnice ili jedna punoznačnica i jedna nepunoznačnica. Odlika mora biti i cjelovitost značenja, čvrsta struktura, ustaljenost i reproduktivnost te desemantizacija koja se smatra nužnim čimbenikom frazeologizacije. Također navodi i da frazeologija u širem smislu podrazumijevaju neslobodni skupovi riječi, odnosno oni koji se ne ostvaruju u govornome procesu, nego se reproduciraju u gotovome obliku, a frazeologija u širem smislu je ona u kojoj desemantizacija članova nije u potpunosti provedena. (Kovačević 2012: 9-11)

Maja Perić i Nikolina Miletić također navode da frazemi imaju karakteristike polileksikalnosti, stabilnosti i idiomatičnosti te da mogu izražavati različite funkcije. Tako na primjer mogu biti pokazatelji društvenih odnosa, prikazivati emocionalan stav govornika, ironičnu ili humorističnu distancu, eufemističko djelovanje te argumentaciju i klišeiziranost. Pozivaju se i na Fink-Arsovski te njezinu podjelu frazeologije na frazeologiju u užem i širem smislu. (Perić i Miletić 2019: 105-107) Tako su frazema u širem smislu oni koji su ustaljeni, imaju čvrstu strukturu i cjelovitost, a frazemi u užem smislu uključuju značenjsku preobliku, slikovitost, ekspresivnost i konotativno značenje.

Vrlo važno mjesto u frazeologiji zauzimaju i motivi. Ivana Vidović Bolt – koja je proučavala frazeme s leksemom životinje kao sastavnicom, razlikuje konkretne, asocijativne i apsurdne poticajne motive. (Skok 2014: 68) Prvu skupinu čine oni motivi koji su stvarni i prepoznatljivi s obzirom na iskustvo i suživot s različitim životinjama, asocijativni pretpostavljaju uzimanje u obzir ponašanje životinje u određenim okolnostima koje frazem opisuje, a apsurdni su rezultat čovjekove subjektivne interpretacije i nemaju logično objašnjenje.

Nadalje, značajan je i odnos mimika i gesta s frazemima. Volos izdvaja tri skupine frazema gestovno-mimičkoga porijekla: frazemi koji su u potpunosti u službi geste – imitiraju gestu, a svoju informativnost duguju isključivo gesti te je njihovo frazeološko značenje uvjetovano poznavanjem značenja same geste, frazemi koji su utemeljeni na

gestama, no mogu se koristiti i u prenesenome smislu tako da ne imitiraju gestu već izražavaju njezinu simboliku i slikovitost te frazemi utemeljeni na gestama koje su izašle iz upotrebe. Najveći je broj hrvatskih frazema gestovno-mimičkoga porijekla (25 posto) utemeljen na takozvanoj *ja-gestama* i mimičkim pokretima, a značenje im izražava određena čovjekova unutarnja stanja. Nakon toga slijede frazemi utemeljeni na gestama i mimičkim pokretima kojima se izražava odnos prema drugoj osobi – *on-gestama* (18 posto svih frazema gestovno-mimičkoga porijekla). S obzirom na činjenicu da slika u pozadini frazema gestovno-mimičkoga porijekla prikazuje pokrete nekog dijela tijela, većina takvih frazema (83 posto svih frazema gestovno-mimičkoga porijekla) u svome sastavu kao komponentu sadrži jedan ili više somatizam. (Hrnjak 2005:31-48)

2.2.1. Struktura frazema

Za frazeme je nužno da im je struktura čvrsta te da se reproducira u unaprijed određenome gotovome obliku. Ta veza je nekada toliko čvrsta do te mjere da u njemu pojedina sastavnica ne može zamijeniti drugu riječ, čak ni sinonimom (*primjerice borba prsa o prsa* ne može se zamijeniti s *borba gudi o grudima*). Važno je također i da je poredak stabilan. Kod nekih se frazema sastavnica može zamijeniti sinonimom (primjerice *vrag ne spava* ili *vrag ne miruje*) ili riječi suprotna značenja. Na taj način nastaju frazemski antonimski parovi (npr. *ići uz dlaku, ići niz dlaku*). (Menac 2007: 11-14) Nadalje, što se tiče različitih strukturnih oblika, Veliki frazeološki rječnik razlikuje minimalne frazeme – oni koji imaju strukturu fonetske riječi, a sastoje se od jedne autosemantičke i jedne sinsemantičke riječi (npr. *ni mrve, ni u ludilu*) te frazeme koji imaju strukturu rečenice, a ona nadalje može biti krnja (*krenulo je nizbrdo*), dvočlana (*srce je na mjestu*) složena (*kud puklo da puklo*), zavisna (*gdje je Bog rekao laku noć*), a može biti i polusložena (*zbrda-zdola, rekla-kazala*). (Menac, Fink-Arsovski i Venturin 2014: 6)

2.2.2. Raslojavanje i posuđivanje

Sve su češći primjeri frazema u kojima dolazi do različitih načina raslojavanja uzrokovanih najčešće naraštajnim razlikama – nove frazeme stariji naraštaj ne upotrebljava i ne zna im značenje. Frazemi se razlikuju i po mjestu u kojem nastaju i opstaju. Neki frazemi nemaju istu čestotnost u svim dijelovima Hrvatske. Do raslojavanja može doći i zbog obrazovnih razlika – nezaustavljiv je prodor riječi iz drugih jezika (najčešće engleskoga) koje ulaze u sastavnicu hrvatskih frazema, stoga će njihova uporaba ovisiti o obrazovanosti, odnosno o poznavanju toga jezika. U današnje vrijeme mnoge engleske riječi ulaze u hrvatski jezik, glasovno ili djelomice prilagođene ili prilagođene u potpunosti te su mnoge od njih ušle su u sastav hrvatskih frazema. Najčešće se to događa u razgovornome stilu – unutar frazema jedna sastavnica se posuđuje iz engleskoga jezika (*nije bed, biti kul, prodati spiku, biti fer, biti u trendu*). Također su česta posuđivanja i iz turskoga jezika. (Mance i Trtanj 2010: 175-181) Tako je primjerice iz turskoga u sastav frazema ušla riječ *frka* (galama, gužva, nered, metež; napetost, uzbuđenje) koja je dobila gramatički nastavak -a i ušla je u sklonidbu imenica ženskoga roda, e-sklonidbu pa se ni ne smatra više tuđom riječi. Upotrebljava se u nekoliko glagolskih, usklični i imenski frazem te kao fonetska riječ (*nema frke, napraviti frku, nije frka, frka je komu*). Iz njemačkoga je jezika preuzeta riječ *fora* od riječi *vor* što označava prednost; način; trik; dosjetka; glavna stvar.

2.2.3. Stil frazema

Kada se govori o stilu u frazeologiji, najčešće je riječ o takozvanoj stilski neutralnoj frazeologiji, odnosno onoj bez ekspresivno-emocionalnih nijansi koja se pojavljuje u svim jezičnim stilovima (npr. *licem u lice, pod vedrim nebom, od sveg srca*). Najčešće je razgovorni stil i njegovo svakodnevno usmeni izražavanje (npr. *mlatiti praznu slamu, izbiti iz glave, kud puklo da puklo*). Svakako je uključena i njegova snižena varijanta – vulgarni stil (npr. *začepiti gubicu, ići na jetra*). (Menac 2007: 9)

Frazemi se najčešće koriste unutar razgovornoga stila. Fedosov tvrdi da razgovorne frazeološke jedinice imaju obilježja naravnosti, svakodnevnosti, prisnosti i uobičajenosti, semantičko obilježje im je književna sniženost. Navodi i da razgovorni frazem ima sljedeća obilježja: „1. ocjensko značenje 2. slikovitost 3. neusiljenost, prirodnost u izražavanju 4. intenzivnije značenje od značenja neutralnih riječi 5. unosi ironičan, šaljiv ili podcjenjivački ton 6. deminutiv u sastavu frazema može utjecati na njegovu stilsku sniženost 7. stilski snižena komponenta u sastavu frazema ukazuje na sniženost frazema u cjelini“. (Mance i Trtanj 2010: 176) Posebice se unutar razgovornoga stila ističu žargonski frazemi. Promjene unutar žargonske frazeologije su stalne i odvijaju se vrlo brzo, a sitiču se nekoliko karakteristika: žargonski je frazem nadrastao vlastitu uporabnu skupinu te je poznat širokomu krugu korisnika (*biti u bedu, pasti u bed, biti u komi, puknuo je komu film, pasti na čiju foru*), žargonska je sastavnica još uvijek prepoznatljiva u frazemu, ali se može zamijeniti i nekom općepoznatom sastavnicom bez gubitka značenja ili promjene značenja te ima stilsko ograničenje (*dati komu po njušci/gubici/labrnji, baciti/ubaciti što u kljun*), žargonski frazemi i dalje ostaju unutar ograničene korisničke skupine (*biti na struju i baterije, igrati džepni biljar, popiti peglu*) te su često okazionalnoga karaktera, a njihovo je značenje vulgarno. (Mihaljević, Kovačević 2006: 4) Dakako, osim razgovornoga stila u kojem su najviše zastupljeni, frazemi su prisutni u i svim ostalim stilovima – što prikazuje i tablica. Izuzetak su samo frazemi u užemu smislu koji se ne pojavljuju u administrativnome i znanstvenome stilu.

Funkcionalni stilovi	Frazemi u užem smislu	Frazemi u širem smislu
Književnoumjetnički	+	+
Razgovorni	+	+
Publicistički	+	+
Administrativni	–	+
Znanstveni	–	+

Tablica 1. Frazemi u funkcionalnim stilovima (Mihaljević, Kovačević 2006: 4)

2.2.3.1. Frazemi u književnoumjetničkome stilu

Frazemi u književnim djelima zabilježeni su još u djelima starije hrvatske književnosti. Tako na primjer u Gundulićevu *Osmanu* sveze su najčešće pridjev plus imenice gdje pridjev služi kao ukrasni epitet (*sinje more*) ili u ustaljenoj atribucijskoj funkciji (*djelo priko*). Također su frazemi često vrlo emocionalno obojeni te pripadaju stilistički neutralnome ili uzvišenome stilu (*srce puknu, uteći smrti, sjesti na carski sto*). U Hektorovićevu *Ribanju i ribarskom prigovaranju* sveza je najčešće prijedloga i imenice, a rjeđe prijedloga i zamjenice (*bez stida, brez priše, varh svega*) ili glagolska sveza – prijelazni glagol i imenica u akuzativu (*izroniti suze, prominiti ćud, gubiti dni*). (Menac 2007: 161-170)

Uočljivo je da leksik hrvatskih petrarkista najviše obilježen poredbenim frazemima (*lipša ner vila, oštija od mača, od sniga još bilja*) te da pridjev koji se uspoređuje s imenicom je u komparativu, a ne u pozitivu te da veznik nije *kao nego je ner*. Postoji i slučaj upotrebe forme prijedloga *od* plus genitiv. Jakov Mikalja u svome trojezičnome rječniku (hrvatsko-latinsko-talijanski) *Blago jezika slovinskoga* tiskanoga u Loretu 1649. bilježi između ostaloga i frazeme kao i Juraj Habelić koji u svome *Dictionaru ili reči slovenske z vekšega vkup zebrane* (Grac, 1670.) te Ivan Belostenec u *Gazophylaciumu illyrico-latinumu* (Zagreb, 1740.) koji ih bilježi uz sinonime i poslovice. Ardelio Della Bella u svome djelu, *Dizionario italiano, latino, illirico* (Venecija, 1728.), bilježi frazeme i citate iz književnih djela. Blaž Tadijanović u *Svašta po malo iliti kratko složenje imenah i ričih u latinski i njemački jezik* (Magdeburg, 1761.) unutar svojih tematskih grozdova bilježi i frazeme. Matija Antun Reljković unutar *Ričnika* u gramatici *Nova slavonska i nimačka gramatika* (Zagreb, 1767.) također navodi tematske grozdove, frazeme, a pridjevi imaju i gramatičke odrednice. Mikalji se frazemi javljaju kao natuknice u rječniku i one su najčešće višečlane (*pucati od smijeha, gubiti vrijeme, zasjesti komu zalogaj u grlo*). Andrija Kašić Miošić u *Razgovor ugodan naroda slovinskog* frazeme ponavlja iz pjesme u pjesmu, a preuzima ih najčešće iz hrvatskoga usmenoga pjesništva sa strukturom pridjev plus imenica ili u inverziji – imenički frazemi (*crna zemlja, britka sablja, junačko srce*). Pridjevi mu često označuju boju – bijela (*bili dvori, vilo lišce, bili grad*) ili osjet – ljut što označava nešto veliko (*ljuta zmija, ljuta rana*), a mogu biti i glagolski

(*ne znati za šalu, dati na svitlost*) te priložni (*od nemila do nedraga, obdan i odnoć*). Nadalje, Reljković u svome prijevodu *Ezopovih basni* uvodi hrvatsku razgovornu frazeologiju i frazemske inačice (*dan i noć, od budžaka do budžaka, umrti/crknuti od gladi, izgubiti glavu, izgubiti pamet, pasti na pamet, imati srce*). Nakon njega, u 18. stoljeću najveći utjecaj imala je upravo njegova razgovorna frazeologija te narodno pjesništvo (poredbeni i biblijski frazemi). U prošleme stoljeću Nikola Andrić objavljuje *Branič jezika hrvatskoga* u kojem donosi poslovice i krilatice, odnosno frazeme u širem smislu. Poslovice smješta na kraju jezičnoga savjeta da bi potvrdio svoju misao. Također donosi i skupine frazema: prvu skupinu čine razgovorni frazemi koji uspostavljaju s čitateljem prislan odnos (*čudom se čuditi, imati petlje, držati se kao pijan plota, raditi punom parom*) za koje kaže: „Mnogim našim piscima zadaju ovi oblici tešku glavobolju (...) U ovim poslovima danas već punom parom rade moderni jezični zakoni“ (Kolenić 2006: 39). Drugu skupinu čine frazemi koji nastoje djelovati na osjećaje čitatelja, odnosno pobuditi ljubav prema hrvatskome jeziku (*očinska gruda, biti na duši*) te za njih navodi: „pa da nam ni jezik nije iz knjiga naučen, nego da smo ga *usisali materinim mlijekom*, kao i oni“ (Kolenić 2006: 54). Zadnju skupinu čine frazemi koji pripadaju razgovornome leksiku i koje bi očekivali u uobičajenome govoru (*brže bolje, ne vjerovati svojim očima, pritisnuti o zid*). Kod njih se treba nastojati izbjeći ukočenost znanstvenoga stila. Glavna sastavnica im je imenica *Bog* – „U nizu članaka, koje smo naumili donositi pod današnjim natpisom, ne mislimo poslužiti književnosti *Bog zna* kakvom naučenjačkom gramatikom“. (Kolenić 2006: 34-182).

2.2.3.2. *Frazemi u dječjoj književnosti*

Frazemi se javljaju i u dječjoj književnosti. U knjizi Rudolfa Franjina Magjera *Slavice* uočljivi su ponajviše frazemi kršćanskoga porijekla te oni s pridjevom *vruć* (*vruća molitva*). Ivana Brlić Mažuranić u *Čudnovatim zgodama Šegrta Hlapića* rabi retoričke elemente u pričanju kojima se izravno obraća čitatelju, a to su najčešće frazemi, usporedbe u kojima središnje mjesto ima veznik *kao*, rečenice mudrih izrijeka počinju veznikom *jer*, onomatopeja, prilog *dakako* i slično. Frazemima unosi živost u svoje

pripovijedanje te zbog toga najčešće koristi one koje djeca razumiju i prepoznaju. Nadalje, njima iskazuje i osjećaje (*biti tvrda srca, dobro srce*), a izrazom *Bog zna* izražava napetost, iščekivanje i neizvjesnost – „Bog zna kako ćemo mu biti drugi dan!“ (Kolenić 2006: 82). Također i dijelove dana izražava frazemima (*bijeli dan, crni mrak, svane zora, pod vedrim nebom*) – jer ipak je to priča o putovanju. Frazemske rečenice koristi u usmenome pričanju da privuče pozornost čitatelja – „Opravica je doduše bila poderana, ali ništa zato! I cipele su bile dosta stare i poderane, ali opet *ništa zato!*“, „Na to Hlapić doskoči na stranu, a tele, kako je nagnulo glavu, tako potrči pokraj Hlapića i – *eto ti ga na!* – skotrlja se naglavce u jarak kraj ceste kao bundeva“. (Kolenić 2006: 233-234).

2.3. Podjele frazema

Frazemi se mogu podijeliti prema sintaktičkome ustroju – frazemske sintagme (*uzduž i poprijeko*) i frazemske rečenice (*vrag ne spava*), prema središnjoj punoznačnici – imenični frazemi (*grižnja savjest*), glagolski (*pokazati zube*), pridjevni (*ni živ ni mrtav*) i priložni frazemi (*navrat-nanos*) te prema porijeklu. Prema porijeklu, frazemi se mogu podijeliti na nacionalne, posuđene, iz područja iz kojih su uzeti (književnost), iz različitih znanosti ili područja ljudske djelatnosti. Nacionalni frazemi su oni koji su nastali unutar jezika u kojem se upotrebljavaju (primjerice *zbogom diko, ni rod ni pomoz Bog, davati šakom i kapom*). Posuđeni su oni koji su nastali u drugome jeziku, ali su u većoj ili manjoj mjeri („ili nimalo ili sasvim“) (Menac 2007: 9) prilagođeni jeziku koji ih je posudio (npr. *začarani krug, alfa i omega, in memoriam*). Frazemi iz područja iz kojih su uzeti – književnosti i druga djela mogu biti napisani na jeziku koji ih upotrebljava (npr. *o lijepa o draga o slatka slobodo, Bože mili kud sam zašo*) ili prevedeni s drugoga jezika (*biti ili ne biti, boriti se s vjetrenjačama, izgubljeni raj*) te iz narodne književnosti (*tko čeka dočeka, u laži su kratke noge*). Frazemi koji su iz područja znanosti ili različitih ljudskih djelatnosti mogu biti oni iz glazbe (*dizati ton, svirati prvu violinu*), kazališta (*stupiti na scenu, zastor je pao, igrati glavnu ulogu*), sporta (*niski udarac, greška u koracima*), pomorstva (*baciti/dići sidro, uploviti u mirnu luku*), ili iz različitih žargona – svojevrsni su šifrirani jezici,

razumljivi određenome krugu ljudi; na primjer iz kartaškoga žargona (otkriti karte, posljednji adut) ili iz đaćkog žargona/žargona mladih (to je za pet, dobiti topa, trta me). (Menac 2007: 9-17)

2.3.1. Podjela prema funkciji

Frazemi se nadalje mogu podijeliti prema funkcijama koje ispunjavaju u komunikaciji na referentne, strukturalne i komunikativne. Referentni frazemi mogu imenovati i opisivati predmete i događaje, strukturalni frazemi imaju funkciju uspostavljanja sintaktičkih odnosa, a komunikativni su oni frazemi imaju funkciju uspostavljanja, definiranja, izvršavanja ili dovršavanja komunikativnih događaja. Također u svojem radu *Izražavanje emocija frazemima u dječjim znanstveno-fantastičnim romanima* navode i Fleischerovu podjelu pragmatičnih funkcija u frazeologiji na: indikatori socijalnih odnosa u komunikativnoj situaciji, emocionalni sastav (pozitivni ili negativni) prema određenoj situaciji ili osobi, ironična ili posprdna distanca, eufemistični učinak, funkcija potkrjepljivanja argumenta i funkcija klišea (korištenje slika za opisivanje kompleksnih situacija). (Perić i Miletić 2019: 105-107)

3. Film

Prema mišljenju Hrvoja Turkovića, film predstavlja posebnu vrstu izrađevine „koje su ciljni rezultat intencionalnog ljudskog izražavanja“ (Turković 2021: 12), odnosno pomoću različitih znanja i tehnologija neku pojavu preobličiti u nešto drugo te se izrađuje s posebnom i ciljanom uporabnom namjerom. Predstavlja i komunikacijski proces i to dvojni jer predstavlja komunikaciju pošiljatelja i primatelja (teorijsko-informacijski, transakcijski model) te transsituacijsku komunikaciju. Naziva se još i sedmom umjetnosti. (Turković 2021: 12-22) Postoji nekoliko filmskih žanrova ovisno o tematici koju obrađuju ili ciljanu skupinu kojoj su namijenjeni: biografski film, povijesni, animirani, mjuzikl, drama, kratkometražni, dugometražni, triler, vestern i slično.

3.1. Animirani film

Animirani film je žanr unutar filmske umjetnosti koji se može podijeliti na kratkometražni i dugometražni, a može biti i obiteljski, komedija, mjuzikl – ovisno o tematici i načinu na koji je nešto prikazano. (Turković 2012. 19-20)

Animacija je grana likovnih vizualnih umjetnosti, likovno utemeljena te ostavlja dojam prividnoga kretanja koji se planira postupnom likovnom izvedbom za razliku od živoga filma: „Glavna motivacija animacije bila je upravo u postizanju dojma planski nadzirane rukotvorine likovne stvorenosti predočenih likova i zbivanja, za razliku od živoga filma kojemu je motivacijom bio dojam svjedočenja živom zatočenom prizornom zbivanju“ (Turković 2012. 20). Drugim riječima, živome je filmu pokret zadan, a za animaciju se pokret tek stvara. Nadalje, može se smatrati i vrstom kinetičke umjetnosti, podvrste moderne vizualne umjetnosti „koja stvara i istražuje likovne obrasce u pokretu i doista se mora (...) procijeniti i proučavati u sklopu likovne, vizualno-umjetničke tradicije, a ne u sklopu filmske i filmskoteorijske tradicije“ (Turković 2012. 21). No, smatra li se animirani film uopće filmom? Argument koji staje na stranu te tvrdnje je da je zajednička likovnost filma i animacije, da je ključna vizualizacijska srodnost, zajednički su i vizualizacijsko-izlagački temelji živog filma i animacije te historijsko-institucijski, odnosno evolucijski

argument. (Turković 2012. 19-37) Vrlo često dijeli značajke i s klasičnim crtićem – antropomorfizacija i animizam, odnosno posebne podvrste karikiranja. Antropomorfizacija je pridavanje ljudskih crta neljudskim bićima (živim ili neživim), a animizam predstavlja pridavanje neživim bićima crte što obilježavaju živa bića (primjerice stolu nacrtati oči i noge). Također, temeljni su fabulativni sukobi uglavnom stereotipiziranih; preuzimaju se stereotipi iz *slapstick-komedije*, to jest iz stereotipiziranih književnih žanrova (primjerice bajke). Od *slapstick-komedije* je preuzeto primjerice princip potjere – ometanje sukoba između gonitelja i progonjenoga te princip nadmetanja. Oba su principa izuzetno dinamična. Slična je situacija i kod stereotipiziranih likova – isti su likovi, identični atributi te je isti tip uzajamnih odnosa. (Turković 2012. 106-120)

3.2. Sinkronizacija

Sinkronizacija se naziva još i totalnim prijevodom jer joj je cilj da iznova napiše izvorno djelo. Drugim riječima, ona ne prevodi, nego, prema mišljenju Umberta Eca, „jezičnu baštinu jedne zemlje smješta u drugačiji poredak predodžbi, komunikacijskih praksi i jezičnih stavova (...) ne prevodi se riječ za riječ, nego svijet za svijet“ (Žanić 2009: 15). U Hrvatskoj je 80-ih godina prošloga stoljeća započelo televizijsko prikazivanje sinkroniziranoga niza klasičnih crtanih kratkih filmova isključivo standardnoga varijeteta – to su na primjer bili *Eustahije Brzić* i *Zekoslav Mrkva* (kod kojega se pojavljuje zagrebački kolokvijalizmi u standardnojezičnome idiolektu – *Kaj te muči, njo fra?*). Hrvatski je Sabor u veljači 2001. izglasao zakon o Hrvatskoj radioteleviziji u kojemu je unutar članka 9(1) stajalo da HRT „brine o uporabi hrvatskoga jezika (...) u radijskim i televizijskim programima“ te da „promiče i stvaralaštvo na dijalektima hrvatskoga jezika“ (Žanić 2009: 15). Dvije godine nakon toga donesen je novi Zakon u kojemu je odlučeno da se HRT „dužan služiti“ hrvatskim jezikom te da je „dužan promicati“ dijalektalno stvaralaštvo – „HR i HRT dužni su promicati i stvaralaštvo na dijalektima hrvatskoga jezika“ (Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji).

Iste godine (2003.) izlazi i *Potruga za Nemom* s hrvatskom sinkronizacijom koji na velika vrata uvodi dijalektalnu sinkronizaciju dugometražnih animiranih filmova u

Hrvatsku. To je ujedno bio i u cijelosti (kompjuterski) animirani film koji je imao nestandardni jezični varijetet. Budući da u crtićima dominiraju životinjski likovi kod kojih nema kriterija za jezično, socijalno ili kulturno karakteriziranje, razvija se plodno tlo za korištenje dijalekata. Sukladno tome uslijedila je tradicija da se negativni likovi u crtićima sustavno i tendenciozno sinkroniziraju na neke regiolekte – splitski/dalmatinski ili kajkavski/zagrebački čime se promiču negativni stereotipi o njihovim govornicima i cijelim regijama. Time je distribucija animiranih filmova, osobito od 2004., odnosno njihov jezični aspekt u Hrvatskoj, sve važniji – utječe na stavove i jezične prakse konzumenata – „uslijed širenja dijalekatske sinkronizacije standardni jezik gubi monopol na (još) jednu upotrebnu domenu koju je u Hrvatskoj držao do početka 21. stoljeća“ (Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji).

Sinkronizacija se tako može smatrati i „industrijom jezika“ jer je nov i važan kanal kojim jezična poruka prelazi put od pošiljatelja prema primatelju – masovno distribuira različita jezična dobra (standardni jezik, različite dobne žargone i slengove, regionalne varijetete). (Žanić 2009: 9-40) S time se slaže i Katičić koji navodi sljedeće: „Standardni jezik zapravo kao takav ima problema s iskazivanjem emocija. U naravi je njegove norme da ne određuje što u njemu smije ili ne smije postojati, nego samo što je u jeziku stilski neutralno ili strogo neobilježeno“. (Žanić 2009: 159)

3.2.1. Važnost sinkronizacije za razvoj jezika kod djece

Sinkronizacija, odnosno mediji općenito, je važna točka u razvoju i usavršavanju jezika kod djece, osobito u današnje vrijeme. Profesorice Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Emina Berbić Kolar i Matea Žulj u svome radu *Frazeologija dječjega jezika* iz 2015. posvetile su se proučavanju upravo jezika (frazeologije) u toj domeni ljudskoga života. U radu apostrofiraju da su za razvoj hrvatskoga jezika u ranoj fazi života ključne tri jezične odrednice: okomita višejezičnost, komunikacijska višefunkcionalnost te spontani komunikati (denotati i konotati). Upravo je to denotativno i konotativno značenje u izravnoj vezi s frazemima. Nadalje ističu i da u ranojezičnome diskursu najčešće preoblike koje

nastanu su prema nekim od sljedećih načela: načelo denotacije – frazemi se upotrebljavaju u skladu sa stvarnim značenjem pojedinih sastavnica, načelo konotacije – predstavlja moguće značenje koje se ostvaruje u konkretnoj komunikacijskoj situaciji ili kontekstu te ovisi o govorniku, načelo istosti – pravi frazem i dječji komunikat su istoznačni, a razliku ostvaruju samo na gramatičkome planu, načelo suprotnosti – značenje pravoga frazema i dječjega komunikata je različito, načelo zamjene – sastavnica ishodišnoga frazema se zamjenjuje drugim riječima, načelo spajanja – povezuju se normativno nespojive sastavnice, načelo isticanja – ishodišni se frazem preoblićuje radi naglašavanja ili emocionalnoga isticanja te načelo analogije – stvara se inovacijski frazem koji nastaje logičkim zaključivanjem prema stvarnome značenju ishodišnoga frazema. Komunikate u dječjem govoru dijele u tri podskupine: inovacijski semantemi u kojem dolazi do promjene temeljnoga značenja ishodišnoga frazema (primjerice *imati sudar – imati prometnu nesreću ili ići na sastanak s nekime*), inovacijski leksemi u kojima se zamjenjuje sastavnica ishodišnoga frazema (*biti u cvijetu mladosti – biti u cvijetu starosti*) te inovacijski gramatemi u kojima se preoblićuje gramatička struktura ishodišnoga frazema (*mačji kašalj – mačkin kašalj*). (Berbić Kolar i Žulj 2015: 147-148)

Nadalje, razvoj je dječjeg govora proučavao i Prebeg-Vilke u svojoj knjizi *Vaše dijete i jezik* iz 1991. u kojoj je naznačio da proces usvajanja jezika (podrazumijeva se onoga materinskoga) podrazumijeva usvajanje glasovnoga sustava, uporabu jezičnih oblika materinskoga jezika, sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja te sposobnost da se upotrebom govora komunicira. Naglašava da pritom najznačajniju ulogu imaju roditelji i djetetova neposredna okolina (odnosno mediji). Napominje i da je potrebno svakodnevno pružati djeci mogućnosti za stjecanje različitih iskustava ključnih za uspješno učenje i napredovanje, (Prebeg-Vilke 2012: 27-67) odnosno cilj im je buđenje mašte kako bi poticali govornu komunikaciju od najranije dobi te na taj način pozitivno utjecati na dječji razvoj.

Slično stajalište vidljivo je i u radu Apela i Masterona iz 2012. *Beyond Baby Talk: From Speaking to Spelling: A Guide to Language and Literacy Development for Parents and Caregivers* u kojemu navode da je u današnje vrijeme izloženost djece medijima izuzetno velika, odnosno da najveći dio vremena u dana provode uz različite medije. Stoga

smatraju da je upravo djetetov kontakt s medijima vrlo koristan i važan za razvoj kako jezika, tako i cjelokupne slike o svijetu oko njih. (Apel i Masterson 2012: 54) No, u njihovoj knjizi iz 2004. *Jezik i govor od rođenja do 6. godine* utvrđuju da mediji imaju pozitivan učinak, no važno je djetetu pružati i razne druge aktivnosti koje obogaćuju jezični razvoj.

Smatraju da se upotreba medija ne razlikuje od upotrebe drugih predmeta iz djetetove okoline te da gledanje televizije, posebice animirani filmovi može imati pozitivan utjecaj na razvoj djetetovih jezičnih vještina. Svakako da je dodatan prinos tome gledanje animiranih filmova i na stranome jeziku jer dijete tako uči i druge jezike. No, napominju i da je pretpostavka da što duže dijete gleda televiziju, to su njegove jezične sposobnosti niže što vrijedi za proučavanje nekih aspekata jezika kao što su dužina rečenice, predčitačke vještine i slično. Dakle, utvrđuju da je važno biti svjestan što dijete gleda i kako to na njega može utjecati. (Apel i Masterson 2004: 36)

4. Istraživanje frazema u hrvatskim sinkronizacijama animiranih filmova

4.1. Metodologija

U ovome će se dijelu predstaviti kronološki ukratko neki od najpoznatijih hrvatskih sinkronizacija animiranih filmova te će se nabrojiti i pojasniti frazemi koji su pronađeni u sinkronizacijama. Do frazema se dolazilo tehnikom pregledavanja pojedinoga animiranoga filma te zapisivanjem pronađenih frazema. Svaki animirani film traje prosječno sat i trideset minuta (90 minuta) što dovodi do ukupnoga zbroja od 24 i pol sata, točnije 1460 minuta odgledanoga sadržaja. Nadalje, dat će se u pojedinim dijelovima i šira slika stanja u kojima je sinkronizacija animiranoga filma nastala te koje je posljedice ostavila na jezičnu i kulturnu baštinu. Primjeri će biti uspoređeni s dosadašnjim znanstvenim radovima i istraživanjima hrvatskih frazeologa i jezikoslovaca.

4.2. Shrek

Shrek je dugometražni animirani film nastao 2001. koji se svrstava u žanr obiteljskoga filma, komedije i animacije. Redatelji su Andrew Adamson i Vicky Jenson. Zamišljen je kao animirani film u kojemu glavni lik Shrek ljudožder živi u šumi i mrzi ljude sve dok ne upozna prijatelja Magarca s kojim kreće u uzbudljivu avanturu u kojoj upoznaje i ljubav svoga života – princezu Fionu. (Moj film – Hrvatski animirani film) Film je snimljen u četiri dijela (*Shrek* – 2001., *Shrek 2* – 2004., *Shrek Treći* – 2007., *Shrek uvijek i zauvijek* – 2010.), a u ovome će se radu obraditi samo prva dva koja su ujedno i najpopularnija. To je ujedno i prvi film koji je dobio Oscara za najbolji animirani film. Nasato je prema knjizi Williama Steiga iz 1990. (RTL.hr) *Shrek 1* traje 90 minuta, a *Shrek 2* 105 minuta.

Sinkronizacija animiranoga filma *Shrek* (svih dijelova) izazvala je brojne rasprave gledatelja. Naime, prema frazemima i dijalektu koji su pojedini likovi koristili, gledatelji nisu mogli procijeniti kojoj bi hrvatskoj regiji pripadao pojedini lik. Najveće dvojbe su bile

oko lika magarca koji je koristio zagrebački naglasak i govor tipičan te regije, a gledatelji su očekivali dalmatinske izraze.

Dobro rješenje je ponudio Žanić u svojoj knjizi *Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? – o sociolingvistici animiranih filmova* u kojoj je iznio sljedeće: „Odgonetka može biti samo u tome što su se prosudbe o dalmatinskom zasnivale na očekivanju, na tome što su gledatelji, vidjevši magarca, automatski očekivali određeni idiom, te je očekivanje bilo toliko intenzivno da je prekrilo i nadomjestilo stvarnost“ (Žanić 2009: 95) te je napomenuo da se magarci nalaze u svakoj hrvatskoj regiji. (Žanić 2009: 95) Također navodi i da je upravo taj lik do najveće rasprave jer je „svojom kulturnom slikom dodatno aktivirao metaforiku stereotipa *Sjevera i Juga, Zagreba i Splita*“ (Žanić 2009: 95), odnosno zato što ima vrlo neodređen govor s pokojim kajkavizmom i dalmatinskim izrazima za koje Žanić pretpostavlja da su „stilizirani hibridni idiomi“ (Žanić 2009: 96). Tako Magare nije kajkavski u klasičnom dijalektološkom smislu, ali ima elemente kajkavske podloge te se načelno može percipirati kao zagrebački. Lik Shreka kojem glas daje Vedran Mlikota je klasičan primjer dalmatinskoga idioma i ikavice s područja Zagvozda. (Žanić 2009: 79-88)

Rasprava o govoru lika magarca nije bio samo problem unutar hrvatske sinkronizacije već i u većini stranih sinkronizacija. Tako je u engleskoj verziji magarac govorio pariškim slengom, što je djeci bilo nerazumljivo. (Žanić 2009: 22)

4.2.1. Shrek 1 (2001.)

Prvi dio animiranoga filma Shrek na hrvatskim se televizijama pojavio 2001. sa standardnojezičnim titlovima. Nakon toga je televizijska kuća RTL 2006. otkupila sva prava da prikaže cijelu trilogiju te je odlučila da ponovno sinkronizira i prvenac. Taj posao su povjerali zagrebačkom studiju Project6. (Žanić 2009: 90)

Frazem *ljut sam ko kupus* može se povezati s radom Kovačević i Ramadanović iz 2016. *Primarne emocije u hrvatskoj frazeologiji* koje frazeme koji se odnose na primarne emocije raščlanjuju u dvije skupine: frazemi sa somatskom sastavnicom u svojem izrazu

te frazemi s nesomatskim sastavnicama, a oni se dalje dijele na one koji na planu izraza imaju imenicu, istoosnovni pridjev ili pridjev iz istoga tvorbenoga gnijezda, koji označuju jednu od primarnih emocija (tuga, ljutnja, sreća) te glagol iz istoga semantičkoga polja (primjerice *bojati se, plašiti se, uplašiti se*) i na one koji u pozadinskoj slici imaju fiziološku reakciju te tjelesne pokazatelje određene emocije – geste, mimiku, mikroekspresiju lica karakteristične za određenu emociju (smjeh, plač). Kao primjer frazema u kojima je neka od emocija sastavnica frazema daju *ljut/bijesan kao ris/pas* što suprotstavljaju frazemima iz kojih emocije iščitavamo na njihovu značenjskom planu (*srce je sišlo u pete komu, srce se stislo*). Tvrde da su u korpusu pronađena samo dva frazema s pridjevskim sastavnicama (ljut i bijesan), a prikazuju ljuta ili bijesna čovjeka koji se intenzitetom svoje ljutnje ne razlikuje od divljih ili bijesnih životinja. (Kovačević i Ramadanović 2016: 508-517) Upravo je taj primjer malo preobličen u sinkronizaciji *Shreka* te je leksem *pas/ris* zamijenjen leksemom *kupus* čime se postigla začudnost, ali i humor jer je ustaljeni izraz dobio novi oblik. Dakle, radi se o frazemskim inačicama koje predstavljaju određeni vid razlika unutar čvrste sastavnice frazema. One mogu biti, ovisno o jezično razini fonološke, naglasne, morfološke, tvorbene, sintaktičke i leksičke. (Škarić 2021: 129) U ovome se primjeru radi o leksičkoj inačici.

Od frazema koji se pojavljuju u ovoj sinkronizaciji, a koji dosad nisu zabilježeni u hrvatskim frazeološkim rječnicima, zasigurno je frazem *sliniti k(a)o neka baba* koji označava preveliku osjećajnost. Frazemske inačice koje se još pojavljuju su: *isprašiti kome tur* koji predstavlja nečiju nadmoć, snagu i neustrašivost te koji bi spadao u žargonske frazeologiju zbog svojih izraza, *skrivati strah kao zmija noge* te *skroz sam puko* u značenju potpuno poludjeti.

Može se istaknuti da je većina frazema u ovoj sinkronizaciji animiranoga filma oblikovana krnjim infinitivima ili imperativom. Također se više puta spominju frazemi *tvrdoglav kao magarac* ili *tvrdoglav kao tovar* te *nisam kukavica* u kojima se aludira na nečiju narav/ponašanje (Baza frazema hrvatskoga jezika) te frazemi poput *stvarno si faca čovječe* te *strašna si faca* koji prikazuju nečiju asimiliranost u društvo te popularnost.

Također se ističu i frazemi *iz ovijeh stopa* (koji prikazuje i dijalektalnu podlogu) i *baš u pravi čas* koji pokazuju vremensku perspektivu (Baza frazema hrvatskoga jezika) te

frazemi *biti poput napete puške* i *bitka je dobivena* koji mogu biti dio vojne terminologije (Jezikoslovac.com). Frazem *nema zime* označava nemati straha, ne trebati se brinuti. (Jezikoslovac.com)

Ističu se još i frazemi poput: *upadati komu u oko, da prste poližeš, padati k(a)o kruške, biti komu za petama, pričati lovačke priče, svjetlo na kraju tunela, biti rame za plakanje, biti laka djevojka i sliniti k(a)o pas*. Ukupno je pronađeno 23 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.2.2. Shrek 2 (2004.)

Frazem *napokon je pronašla princa iz snova* aludira na rodno obilježene frazeme koje je Barbara Kovačević u svome radu *Muško i žensko u frazeologiji I.* (Kovačević 2019: 26) podijelila u dvije temeljne skupine: frazemi koji se sa svojim sastavnicama i/ili značenjem odnose isključivo na osobe jednoga spola i ne mogu se povezati s osobama suprotnoga spola ili upotrijebiti za njih te frazemi koji se svojim sastavnicama i/ili značenjem mogu upotrijebiti za osobe obaju spolova. Prvu skupinu, koja je i značajna zbog navedenoga primjera, čine frazemi koji su nerijetko motivirani rodnim stereotipima te se u njima muškarcima pripisuje snaga i jakost (jači spol), a ženama se najčešće pripisuje ljepota i krhkost (ljepši/slabiji spol). To su frazemi u kojima se spominje osoba muškoga spola, a govori o njegovim fizičkim značajkama i to u prvome redu o snažnoj tjelesnoj građi (*gora od čovjeka, kao od brda odvaljen*), mentalnome kapacitetu, odnosno njegovome nedostatku (*glup kao klada*), spolnoj orijentaciji (*topli brat*), te fizičkoj privlačnosti mlađih muškaraca (*momak od oka*) i prototipu poželjnoga muškarca, odnosno muškarca o kakvome maštaju žene (*princ iz bajke, princ na bijelome konju*).

Frazemi *smrdiš k(a)o pas, podviti rep* i *mačak u vreći* (Baza frazema hrvatskoga jezika) u svome sastavu imaju životinju ili neki njezin dio te bi ih se moglo svrstati u animalno područje frazeologije. U sinkronizaciji se također pojavljuju frazemi koji prikazuju krajnosti dobrog i lošega: *izlagati goli život, biti u mlijeku do grla, kroz ljutu*

zimu i goruću žegu, biti melem za čije oči, ljepota do Boga, probuditi se iz bajke, razvući crveni sag, glavu gore (Baza frazema hrvatskoga jezika).

Također ima i frazema kojima se prikazuje određeno razdoblje poput *putovati dan i noć* te onih koji se odnose na kretanje (mentalno i fizičko): *ubaciti u rikverc, biti usporen*. Ističu se i frazemi poput *razmišljati kao jedan* (u značenju biti povezan s nekime) i *(ne) mirisati kao buket ruža*. Frazem *isprašiti komu debelu guzicu* preoblika je frazema *isprašiti komu hlače* (Baza frazema hrvatskoga jezika), a frazem *lipa parada* (izvorno *lijepa parada*) upućuje na dijalektalnu osnovicu te označava neku situaciju u kojoj se velika pozornost pridavala nekome ili nečemu. (Jezikoslovac.com) Ukupno je pronađeno 19 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.3. Čudovišta iz ormara (2001.)

Čudovišta iz ormara je animirani film s dijelovima fantazije studija Pixar nastao 2001. pod režijom Petea Dectera, Davida Silvermana i Leea Unkricha i scenaristima Anderwom Statonom, Danom Gersonom i Jonathanom Robertsom. U hrvatskoj sinkronizaciji glasove daju Pjer Meninčanin, Stojan Matovulj, Ozren Grabarić, Branka Cvitić, Žarko Potočnjak i brojni drugi. Film je izišao u dva dijela – *Čudovišta iz ormara* (2001.) te *Čudovišta sa sveučilišta* (2013.). U oba dijela se prati život i pustolovine dvojice čudovišta te marginalno njihovih prijatelja kojima je glavni cilj plašiti djecu. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Analizirali smo prvi dio *Čudovišta iz ormara* koji traje 92 minute.

U hrvatskoj se sinkronizaciji ovoga animiranoga filma u jednome dijelu pojavljuje frazem *bit će plašenja sve u šesnaest*. Vlatko Broz proučavao je numeričke frazeme u svome radu *Frazeologija sve u šesnaest: motiviranost značenja numeričkih frazema u hrvatskome*. Za ovaj primjer tvrdi da je vrlo poznat i raširen te da znači „jako, iz sve snage, svom snagom, punim intenzitetom, što je najviše moguće“ (Broz 2015: 48). Navodi da je uglavnom motiviranost za broj šesnaest unutar frazema fonološka pozivajući se pritom i na ranija proučavanja Dobrovol'skog i Piirainen iz švedskoga jezika (npr. izraz *fy sjutton!* znači *fuj sedamnaest*, odnosno *fuj grozno/odvratno* te je zamijenio oblik *fy tusan – fuj*

vrag koji se nastoji izbjegava). Naime, smatra da je frazem *sve u šesnaest* fonološki motiviran jer, prema vjerovanjima različitih pučkih etimologija, riječ šesnaest sadrži tri frikativa koji onda stvaraju pišteći ili praskajući zvuk koji najčešće asociran na nekakvu jurnjavu ili žurbu te je povezano i s glazbom jer šesnaestinka simbolički predstavlja brzi ritam, s dobi („*sweet sixteen*“) (Broz 2015: 49) kad si mlad i prštiš od energije i snage te s povijesnoga aspekta potječe iz vremena vojevanja u Habsburškoj Monarhiji, odnosno u Austro-Ugarskoj kada se u vojsku išlo sa šesnaest godina. Pretpostavlja da ni jedan od tih teorija nije točna. Utvrđuje da, kao i kod drugih jezika (primjerice u engleskome *at sixes and sevens* – zbnjenost ili nered), govornici koriste određene frazeme, ali u većini slučajeva ne znaju zašto izraz ima baš to značenje: „Da se poslužimo kognitivnolingvističkom terminologijom, nisu sigurni koja je motivacijska veza, je li riječ o konceptualnoj metafori, nekom (davno) zaboravljenom konvencionalnom znanju ili pak konvencionalnoj slici koja je izbljijedjela“. (Broz 2015: 47-49) Sličan je primjer i frazem *biti broj jedan* koji označava socijalnu, tjelesnu i mentalnu nadmoć pojedinca nad skupinom.

Frazem *stiže novo doba* (u značenju: dolaze promjene) i *dok smo još mladi* označavaju vremenske frazeme; prvi zbog svoje sastavnice (doba), a drugi po svojem značenju, a frazemi *biti u vukoledini* – ublažen/prilagođen vulgarizam i *ovo je pravi raj* (Jezikoslovac.com) asociraju na mjesto zbivanja.

Također, pojavljuju se i frazemi poput: *računati na koga, mirno spavati, biti marljiv kao pčela, stati kome na put, dati sve od sebe, graditi bolju budućnost, pročešljati svaki pedalj, biti tip-top, prebroditi što, istina je izašla na sunce* označavaju nečiju požrtvovnost, snagu, herojstvo i red koji ostaje za takvim pojedincima. Sličan je primjer i u frazemu *u boj za narod svoj* kojim se aludira na stihove poznate hrvatske junačke opere *Nikola Šubić Zrinski* (Jezikoslovac.com).

Frazemi poput *velik si k(a)o brdo* i *biti pacijent* opisuju karakter i fizički izgled pojedinca. Ističu se i frazemi poput: *držati koga na oku, zapeti za oko, otvoriti srce komu* u kojima dominiraju somatski frazemi te *naučiti koga pameti* i *nešto smrdi*. Ukupno je pronađeno 23 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.4. Potraga za Nemom (2003.)

Potruga za Nemom je avanturistički animirani film iz 2003. redatelja Andrewa Stanton i Leea Unkricha. Glavni producenti koji su radili na filmu su Graham Walters i John Lasseter, a scenaristi Bob Peterson i David Reynolds. Film prati malu ribu Nemo i njegove nestašluke te njegovoga hrabroga oca Marlina koji uz pomoć svoje prijateljice Dore spašava svoga sina. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Animirani film traje 100 minuta.

Hrvatska je sinkronizacija ovoga animiranoga filma, kao i one na drugim jezicima, dobila najviše pohvala (Žanić 2009: 44) ponajviše zbog visoke zastupljenosti raznih varijeteta. U Hrvatskoj je to bila prva sinkronizacija koja je imala naznake i slavnskoga varijeteta – u osječkom slengu *lega*.

Česti su frazemi s animalnim sastavnicama poput: *dovući svoj rep, riba pojela jezik* te novi frazem *zavrnuti svoje repeke* kojim se aludira na frazem *potfrkati rukave* (Jezikoslovac.com). Pojavljuje se i dosta žargonskih frazema prilagođenih mlađoj populaciji, odnosno u prvome redu djeci – *imati ozbiljnu briju, ukakati se od straha, malo skrenuti, tebi nisu svi doma, uvaliti koga u što*. Više se puta pojavljuje i frazem *dati sve od sebe te pasti kamen sa srca*.

Nadalje, pojavljuju se i neki frazemi tipični za priobalno područje (zbog svoje sastavnice ili obilježja narječja u kojem su izvedeni): *gasiti motore, izjesti kruha priko pogače*. Od frazema koji se također ističu u sinkronizaciji, najznačajniji su: *lakše disati, gubiti vrijeme s kime, živci su pri kraju i nemati izlaza*. Frazem *smrt mu piše na licu* pripada prvoj skupini frazema, odnosno onim frazemima koji su svojim značenjem vezani za koncept smrti (za razliku od druge skupine koju čine frazemi koji sadrže sastavnicu iz semantičkoga polja smrti, ali im značenje nije vezano za koncept smrti). (Obačić i Gregorović 2010: 55) Ukupno je pronađeno 17 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.5. Riba ribi grize rep (2004.)

Ovaj je animirani film 2004. distribuirao DreamWorks Animation te je bio nominiran za Oscara. U izvornome su obliku glasove posudili Will Smith, Robert De Niro i Angelina Jolie. Hrvatsku je sinkronizaciju vodila produkcija Duplicato Media d.o.o., redateljica je dijaloga i vokalnih izvedbi bila Ivana Vikov Wagner, a prijevoda i adaptacija Lara Hölbling Matković. Glasove su između ostalih posudili Krešimir Mikić, Jadranka Đokić, Olga Pakalović i Franjo Dijak. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Traje 90 minuta.

Animirani film *Riba ribi grize rep* sinkroniziran 2004. Robert Tabula degradira te naglašava da je najveći problem su sinkronizaciji to što je prikazano nešto posve apolitično i nadregionalno, odnosno da se uslijed nemaštovitosti i slabe kreativnosti sve svodi na kajkavske i dalmatinske naglaske. (Žanić 2009: 15) Tako su meduze, kako ocjenjuje Žanić: „sinkronizirane na tvrdi TBF-ovski splitski, a morski pas Lino, u izvedbi Željka Vukmirice, gotovo svaku rečenicu završava uzrečicom *Kapiš?* (...) No, njegov je idiolekt u cjelini hibridan: osnova je standardnojezična, upitna je zamjenica češće *što/šta*, ali ima i *kaj*“ (Žanić 2009: 17). Također je važno nadodati da se lik morskoga psa Lina predstavlja kao: „*Ja sam don, kapo svih bijelih psiha, kapiš?*“ (Žanić 2009: 20) što je bjelodana referenca na američke mafijaške šefove talijanskoga porijekla te filmove iz takvih ambijenata (*Kum*, *GoodFellas*). (Žanić 2009: 26)

Neki od primjera animalnih frazema su *veća riba jede manju ribu*, *raditi svinjarije te biti ulovljen u mrežu*. A od onih koji prikazuju vrijeme su *krajnje je vrijeme te biti old school*. Frazem *biti old school* idealan je primjer žargonske frazeologije (koja je dio razgovornoga stila u frazeologiji) i promjena koje se u njoj ubrzano događaju – uplitanje stranih riječi. Sličan primjer je i frazem *nema frke* koji potječe iz turskoga.

Od frazema se još ističu: *ići nekome na nerve*, *raditi za kruh naš svagdašnji* i *biti čiji as*. Frazem *biti smrtno ozbiljan* (Opačić i Gregorović 2010: 64) svrstava se u frazeme sa sastavnicom iz semantičkoga polja smrti. To su, kako navode, oni frazemi kojima je jedna od sastavnica smrtni, duša, duh ili grob.

Frazemi poput *biti na vrhu*, *probio se na sam vrh*, ali i *teče med i mlijeko*, te frazemi u njihovoj opreci *živjeti na dnu*, *živjeti u podrumu*, *živjeti u nekoj konzervi* prikazuju dvije

krajnosti života u materijalnome ostvaraju. Takve su frazeme proučavale Opačić, Čunović i Fumić u radu iz 2014. *Bogatstvo i siromaštvo u hrvatskoj frazeologiji* u kojemu su ustanovile da se u takvoj frazeologiji uglavnom opisuje materijalno siromaštvo, a ne toliko ono moralno, duhovno. Tako primjerice frazemi okupljeni u semantičkoj grupi siromaštva opisuju stanje, uzroke, različite stupnjeve siromaštva, a mogu ukazivati i na nečiju moralnu propast (*poput potonuti na dno, biti na dnu, dospjeti do dna, pasti na niske grane*). (Opačić, Čunović i Fumić 2014: 96) Sličan primjer su i frazemi *biti mala riba, biti ništa, biti nitko* te njihovi antonimi *biti Bog i batina* te *biti (glavna) faca* u kojima se predočava nečija popularnost, ali i povezanost s materijalnom moći (Baza frazema hrvatskoga jezika). Ukupno je pronađeno 20 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.6. Izbavitelji (2004.)

Animirani film *Izbavitelji* nastao je 2004. pod redateljstvom Brada Birda. Film je izišao u dva nastavka – *Izbavitelji* (2004.) i *Izbavitelji 2* (2018.) te je osvojio nagradu Saturn za najbolji animirani film, Oscara za najbolju montažu zvuka te je nominiran za najbolji scenarij te godine. Film predstavlja akcijsku animiranu avanturu o naizgled običnoj obitelji koji su zapravo prekriveni superheroji te iz sjene spašavaju svijet. U hrvatskoj sinkronizaciji sudjeluju Filip Šovagović, Siniša Popović, Bojana Gregorić Vejzović, Branko Đurić, Rene Bitorajac i Jadranka Đokić. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Analizirali smo prvi dio *Izbavitelji* koji traje 115 minuta. Animirani film *Izbavitelji* u hrvatskoj sinkroniziranoj verziji uključuje razne regionalne slengove u govore likova – samo glavni lik govori standardom. Ide se do te mjere da su uveli čak i bosanske/sarajevske slengove. (Žanić 2009: 51-52) Prisutan je i francuski naglasak i neki izrazi – primjerice frazem *gubiti glavu* je u sinkronizaciji izgovoren s francuskim naglaskom.

Frazemi koji prikazuju vrijeme ili vremenski odmah su primjerice: *bilo pa prošlo, za koga je vrijeme stalo, za dobra stara vremena, u zadnji čas te biti povijest*. Od animalnih frazema uočljivi su sljedeći primjeri: *biti mali štakor, biti velika njuška, njuškati što uokolo*.

Od frazema koji su prilagođeni mladima i žargonu, zasigurno su najzastupljeniji primjerice *zbrojiti se malo, biti legenda, prerasti što, biti balavac, ziher je ziher, biti mrkli mrak*.

Još neki od frazema koji se ističu su: *ići glavom kroz zid, skakati s teme, piti kome krv, računati na koga, kockati se životom, biti kome što u genima te raditi kome što iza leđa*. Ukupno je pronađeno 21 frazem; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.7. Madagaskar (2005.)

Film je izišao 2005. pod produkcijskom kućom DreamWorks. Redatelji su Eric Darnell i Tom McGrath. Film je podijeljen u tri dijela – *Madagaskar 1* (2005.), *Madagaskar 2* (2008.) i *Madagaskar 3: najtraženiji u Europi* (2012.). Film prati avanture četvero životinja iz njujorškoga zoološkoga vrta koji se slučajno nađu u nevolji te završe na Madagaskaru. Glasove su u izvornoj verziji posudili Ben Stiller, Jada Pinkett Smith i Chris Rock, a u hrvatskoj su sinkronizaciji sudjelovali Boris Mirković, Zrinka Cvitešić, Ozren Grabarić i Drago Utješanović. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Analiziran je prvi dio *Madagaskar 1* koji traje 86 minuta.

Od frazema koji prikazuju neki vremenski tijek ili odmah prisutni su: *biti gotov za tren te vrijeme leti* (Jezikoslovac.com). Somatski frazemi koji se ističu u sinkronizaciji su: *biti u čijoj glavi, gristi ruku koja te hrani, mjesto koje uđe pod kožu, prodisati punim plućima, srce je veće od želudca* te novi frazem koji je prvi put zabilježen u ovoj sinkronizaciji – *srce ide waka-takataka* što predstavlja određeni strah i neizvjesnost.

Vidljiva je prisutnost i numerološke frazeologije, primjerice u frazemima: *sto posto* (u značenju sigurno) (Jezikoslovac.com) te sve *pet* (u značenju sve je u redu) (Jezikoslovac.com). Prisutna je i animalna frazeologija u primjerima kao što su: *ne biti šišmiš te ne zna svinja što je pršut* što je zapravo preoblika frazema *ne zna svinja što je dinja*, odnosno ima značenje ne prepoznavati prave kvalitete.

Od frazema koji se još ističu, najznačajniji su: *dizati sidro, biti nov novcat, biti kao nov, juriti kao munja, biti bolje u susjedovom dvorištu* te krnji frazem, odnosno onaj koji nije potpuno dovršen – *tko rano rani i tako dalje*. Ističe se i primjer u kojem je frazem

stranoga porijekla (iz španjolskoga jezika) ostao potpuno nepromijenjen – *mi casa e su casa* što znači moja kuća je i tvoja kuća, odnosno predstavlja određeni vid gostoprimstva.

U primjeru *teče med i mlijeko* opisuje se život u bogatstvu (blagostanju) koje je posljedicom posjedovanja ne samo novaca te ostalih materijalnih dobara. Frazem je biblijskoga porijekla, a nastao je na temelju izraza „zemlja u kojoj teče med i mlijeko” (Opačić i Čunović 2014: 99) kojom se opisuje zemlja blagostanja Kanaan. Med i mlijeko su simboli toga blagostanja jer je riječ o dvjema vrlo dragocjenim namirnicama, ali ne uvijek dostupnima u prehrani Izraelaca. (Opačić i Čunović 2014: 99)

Sinkronizacija je postigla veliki uspjeh i popularnost upravo jer je prilagođena mlađemu uzrastu. Tome su svakako pridonijeli i žargonski frazemi koji su djeci lako pamtljivi, zvučni i zanimljivi. Primjeri takvih frazema bi bili: *ljeniti se, biti čista ludnica, ispasti iz igre, biti guba, promijeniti spiku, žderati koga što te biti koma*. U većini ovih primjera leksem je ili eufemiziran ili mu je došlo do promjene značenja.

Valja također napomenuti i da se frazemi u ovoj verziji sinkronizacije smještaju u glavne rečenice i dijelove dijaloga čime se dobiva efekt zvučnosti i zabave. Neki se frazemi ponavljaju (*srediti se* – u značenju smiriti se), a neki potiču daljnju radnju ili dijalog. Ukupno je pronađeno 23 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.8. Oblačno s ćuftama (2009.)

Oblačno s ćuftama je obiteljski animirani film koji je nastao pod režijom Phila Lorda i Chrisa Millera unutar produkcijske kuće Sony Pictures Animation. Nastao je prema istoimenoj knjizi bračnoga para Barret te se sastoji od dva dijela – *Oblačno s ćuftama* (2009.) i *Oblačno s ćuftama 2* (2012.). U ovome je radu analiziran samo prvi dio koji traje 81 minutu. Radnja prati priču o mladome izumitelju Flintu i njegovoj prijateljici Sam koji nastoje pomoći svome gradu koji se bori s lošim vremenskim uvjetima tako što grade stroj koji će u obliku oborina proizvoditi hranu. Film je izašao u rujnu 2009., a hrvatska je premijera bila 4. veljače 2010. u 3D tehnici. Za hrvatsku je sinkronizaciju zaslužna Livada

Produkcija, a redateljica dijaloga je bila Ivana Vikov Wagner. U sinkronizaciji su glasove posudili Filip Juričić, Luka Šop, Bojan Navojec, Mia Krajcar, Dražen Bratulić i Siniša Popović. (Moj film – Hrvatski filmski portal)

Hrvatska sinkronizacija animiranoga filma *Oblačno s ćuftama* iz 2009. najviše je karakteristična po stalnim ponavljanjima frazema s leksemom velik – primjerice *biti velik čovjek* ili *željeti biti velik* (Baza frazema hrvatskoga jezika) te frazemima s ribarskim metaforama kao što su na primjer: *nije svakoj ribi suđeno da pliva, bacat mrižu tako gdje nema ribe* i *kad udre bura, obuci jaketu*. Ovi su frazemi u službi govorne karakterizacije likova jer određuju njihovu dijalektološku pozadinu (krnji infinitivi, ikavski refleks jata, redukcija pojedinih glasova te drugačiji oblici za pojedine lekseme).

Frazemi koji karakteriziraju neke likove su primjerice: *biti (pravi) frajer, biti slijepo ponosan, imati sportski duh, biti glup kao noć, biti kao rođeni sin, vrijeme bistrije od koga, biti najveća guba* (u ovom primjeru pozitivno), *biti (pravo) smeće*. Od frazema koji se još ističu su: *biti sivo, zalogaji veći od želudca, imati koga u vidu, sve pet, maknuti se kome s puta* te frazem *ne moći pobjeći od vlastitih nogu* koji aludira na frazem *ne moći pobjeći iz vlastite kože* (Baza frazema hrvatskoga jezika). Ukupno je pronađeno 21 frazem; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.9. Vrlo zapetljana priča (2010.)

Vrlo zapetljana priča je animirani obiteljski film iz 2011. koji se može smatrati i mjuziklom, a traje 100 minuta. Redatelji su Nathan Greno i Byron Howard, a izišao je pod produkcijskom kućom Walt Disney te je baziran na bajci *Matovilka* braće Grimm. Radnja prati mladu princezu Zlatokosu koja je zatočena u kuli. No kada se zaljubi u razbojnika Flinna, kreću u avanturu u kojoj se oslobađa ropstva i pronalazi svoju pravu obitelj i porijeklo. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Prikazan je kao tradicionalna bajka u novome izdanju prilagođena modernoj publici. Hrvatskom je sinkronizacijom upravljala redateljica i prevoditeljica Pavlica Bajsić, glazbeni redatelj bio je Nikša Bratoš, a sinkronizaciju i

tonsku je obradu pjesama izvela Livada produkcija. Glasove su posudili Mirela Vidak, Laura Samardžija, Zvonimir Zoričić, Ivana Bakarić, Zoran Pribičević i Slavko Juraga.

U hrvatskoj verziji sinkronizacije *Vrlo zapetljane priče* dominiraju somatski frazemi poput: *imati srca, lupati glavom o zid, zgnječiti srce kome, slomiti srce kome, promijeniti se od glave do pete*.

Nadalje, prisutni su i frazemi koji označavaju vrijeme – *brojati sate, trebati cijelu vječnost za što* te animalni frazemi poput: *ponašati se kao bijesni pas* te *biti zločest kao pas*.

Također, ističu se još i frazemi: *živjeti u nadi, padati s nogu od umora, biti i kuhan i pečen, nestati u hipu, skroz na skroz, dati sve od sebe*. Ukupno je pronađeno 12 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.10. Hotel Transilvanija (2012.)

Animirani obiteljski film *Hotel Transilvanija* nastao je 2012. pod režijskom palicom Genndyja Tartakovskyja unutar produkcijske kuće Sony Pictures Animation. Nakon toga uslijedila su još dva nastavka 2015. i 2018., a u ovome će se radu obrađivati samo prvi nastavak. Radnja prati grofa Drakulu u njegovoj brizi za kćer te njihove uzbudljive avanture sa stvarnim ljudskim svijetom koji im je inače zabranjen. Za hrvatsku je sinkronizaciju zaslužna Livada produkcija, a za prijevod Anja Maksić Japunžić te dijalog Ivana Vlkov Wagner. Glasove su posudili poznati hrvatski glumci: Ana Begić, Mila Elegović, Jan Kerekeš, Goran Grgić, Marija Škarić, Dražen Čuček i Janko Rakoš. (Moj film – Hrvatski filmski portal) Analizirali smo samo prvi dio *Hotel Transilvanija* koji traje 91 minutu.

Sinkronizacija ovoga animiranoga filma izazvala je pregršt pozitivnih reakcija mlade publike jer se koristi puno jezičnih dosjetaka i sam jezik općenito je prilagođen ciljanoj populaciji. Frazemi koji to pospješuju su primjerice *dogoditi se klik, biti Frankenštajnova mlada, biti konzerva* (Jezikoslovac.com), *biti prava bomba* i slično.

Nadalje u animalne frazeme svrstavaju se frazemi poput *uteći kao muha bez glave*, *kliznuti u mišju rupu* i *posoliti kome rep*, *nabiti kome njušku*, a od somatskih su prisutni *koža se ježi od čega te pamet u glavu* koji se više puta ponavlja i proteže kroz cijeli film. Još jedan frazem koji se neprestano ponavlja u radnji je *dati kome (svoju) riječ* te frazemi koji u svome sastavu imaju leksem svijet (*kao bijeli svijet*, *izlazak u svijet*, *krenuti u svijet*, *svijet odraslih*) i život (*krenuti u život*, *živjeti svoj život*).

Frazemi koji opisuju neki vremenski tijek su *ovo je 21. stoljeće*, *nemati vremena za što*, *kucnuo je čas*, *biti krajnje vrijeme*. Još neki od značajnijih frazema su primjerice: *koji je to vrag*, *napraviti prvi korak*, *smrznuti se od čega*. Ukupno je pronađeno 22 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.11. Snježno kraljevstvo (2013.)

Ovaj animirani film i glazbena komedija premijerno je prikazan 2013., redatelji su mu Chris Buck i Jennifer Lee, a produkcijska kuća je Walt Disney Animation Studios. Film je nadahnut bajkom Hansa Christiana Andersena *Snježna kraljica*. Dvije godine nakon prikazivanja filma (2015.), prikazuje se i kratki animirani nastavak *Snježna groznica* te 2017. *Snježno kraljevstvo: Olafova pustolovina*. Dugometražni nastavak filma *Snježno kraljevstvo 2* prikazan je 2019. u ovome će se radu pozornost usmjeriti isključivo na prvi nastavak koji traje 108 minuta. Film prikazuje dvije princeze koje se nakon smrti roditelja moraju pobrinuti za cijelo kraljevstvo koje je zadesila velika zima. Film je preveden na 41 jezik, a u hrvatskoj sinkronizaciji glasove su posudili Sementa Rajhard, Lucija Jagar, Kristina Krepela, Ronald Žlabur i Andrej Dojkić. (Moj film – Hrvatski filmski portal)

Somatski frazemi koji se pojavljuju su: *sjediti na ušima*, *okrenuti život naglavce* (od *okrenuti se na glavačke*), *u srcu slomiti led*.

Ostali frazemi koji se spominju u sinkronizaciji su uglavnom u funkciji karakterizacije: *biti rođen u štali*, *biti sunca sjaj*, *otopiti kome led*, *biti rođen spreman* ili za vjerniji opis trenutne situacije: *ovoga trena*, *ići kome na živce*, *udaljiti se od koga* (podrazumijeva se

duhovno, ne fizički). Ukupno je pronađeno 10 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.12. Trolovi (2016.)

Avanturistički animirani film *Trolovi* prikazan je 2016. pod režijom Mikea Mitchella i Walta Dohna te traje 92 minute. Radnja prati zanimljive avanture kulturnih lutaka koje su bile popularne 60-ih godina prošloga stoljeća u modernom izdanju. U hrvatskoj sinkronizaciji glasove posuđuju Renata Sabljak, Pavo Fabijan Medvešek, Dušan Bućan, Slaven Berić, Ivana Vrdoljak i Hrvoje Klobučar. (Moj film – Hrvatski filmski portal)

Trolovi su u hrvatskoj sinkronizaciji osmišljeni kao animirani film prepun pjevanja, ritmičnih jezičnih dosjetki i jezika prilagođenoga uzrastu. Primjer toga su i frazemi *letjeti iznad duge, biti čisti mrak, biti za pet, srce preplavi mrak, biti faca i pol*.

Također, cijelo se vrijeme ponavljaju isti frazemi poput: *nikad ne reci nikad, držati korak s kime, izbaciti što iz sebe, sve se vraća sve se plaća* koji se pojavljuju kao frazemske rečenice.

Još neki od značajnijih frazema su: *voditi u sigurnu smrt, biti svoj na svome, živjeti kao vol, stati kome na put, zagristi prevelik zalogaj, stići u pravi čas, ne moći skidati oči s koga, biti kao jedan*. Ukupno je pronađeno 17 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.13. Duša (2020.)

Animirani film *Duša* pod režijom Petea Doctera i Kempa Powersa prikazan je 2020. Za scenarij su zaslužni Pete Docter, Mike Jones i Kemp Powers, a za animaciju Matt Aspbury i Ian Megibben. Film je iz studija Pixar te je dobitnik Zlatnoga globusa za najbolji animirani film i najbolju originalnu glazbu, a nominiran je i za Oscara u tri kategorije: najbolji animirani film, najbolja originalna glazba i najbolji zvuk. (Moj film – Hrvatski filmski

portal) Traje 107 minuta. Radnja prikazuje mladoga učitelja glazbenoga Joea koji sanja postati *jazz-glazbenikom*. Prije velikoga i odlučujućega nastupa za daljnji razvoj njegove karijere, doživljava nesreću u kojemu se njegova duša odvaja od tijela te prolazi kroz brojne avanture kako bi se vratio u život.

Vremenski frazemi korišteni u ovoj sinkronizaciji su *nije ti vrijeme te nemati cijeli dan*. Od onih koji opisuju nekoga (njegovu moć, utjecaj) zabilježeni su sljedeći primjeri: *biti majstor, biti prva liga* (Baza frazema hrvatskoga jezika), *biti kao nov, biti Nikola Tesla*.

Još neki od značajnijih frazema su: *nemati drugog izbora, voditi računa o čemu, dobiti nogu, živjeti punim plućima*. Ukupno je pronađeno 10 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.14. Mačak u čizmama – posljednja želja (2022.)

Ovaj je animirani film nastao 2022. pod režijskom palicom Chrisa Millera i produkcijom Dreamworks Animationa te traje 100 minuta. Film je nastavak animiranoga filma *Mačak u čizmama* iz 2011. koji je nastao na temelju lika iz filmskoga serijala *Shrek* i bajke Giovannija Francesca Straparole. Film prati hrabroga mačka u njegovim pustolovinama i pronalaženju pravih prijatelja i ljubavi. Nominiran je za Zlatni globus kao najbolji dugometražni film te u istoj kategoriji na dodjeli nagrada Critics Choice. Za hrvatsku je sinkronizaciju zaslužan Rubikon Sound Factory, redatelj dijaloga je Luka Rukavina, a za prijevod i adaptaciju dijaloga je ključna Dora Jakobović. Glasove su posudili Ervin Baukić, Iskra Jirsak, Nikola Nedić, Dražen Bratulić, Jadranka Krajina i Jan Kerekeš. (Moj film – Hrvatski filmski portal)

Ova sinkronizacija obilježena je u prvome redu animalnim frazemima poput: *biti snažan kao bik, podviti rep, brkom i repom* – aludiranje na somatski frazem *glavom i bradom* (Baza frazema hrvatskoga jezika). Još jedan primjer izmjene leksema unutar frazema je i primjer *dok kažeš krastavčić* od frazema *dok kažeš keks*. (Baza frazema hrvatskoga jezika)

Također, vrlo su značajni za radnju frazemi koji prikazuju junaštvo i hrabrost, ali pomalo i ludost: *žariti i paliti, učiniti što kao od šale, biti laka meta, čuvati asa u rukavu, biti u dobrim rukama, kockati se životom, staviti karte na stol, zakopati radnu sjekiru, kupovati kome vrijeme, imati plan be, osloniti se na koga, preveslati koga.*

U frazemu *pogledati/gledati smrti u oči* koji ima značenje biti u životnoj (smrtnoj) opasnosti, suočiti se sa smrću „jest frazem djelomično sinoniman s frazemom boriti se sa smrću jer oba podrazumijevaju blizinu smrti, s time da se frazem pogledati/gledati smrti u oči uglavnom upotrebljava kada se želi reći da se tko iznenada našao u smrtnoj opasnosti, primjerice doživio prometnu nesreću, ali je ipak uspio preživjeti i ponio se vrlo hrabro u tome trenutku“. (Opačić i Gregorović 2010: 57) Sličan primjer koji se neprestano ponavlja je i *smijati se smrti u lice*.

Frazemi su uglavnom na standardu, no izuzetak je primjer *upasti sjekira u med* koji se pojavljuje i u dijalektalnom obliku *pasti sjekira v med*. Također, samo u primjeru su *casa e mi casa* uvodi se strani jezik. Ukupno je pronađeno 18 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

4.15. Mađioničareva slonica (2023.)

Film Mađioničareva slonica prikazan je 2023. pod produkcijskom kućom Netflix, a nastao je prema knjizi Kate DiCamillo te traje 103 minute. (Moj film – Hrvatska filmska produkcija)

U hrvatskoj sinkronizaciji ovoga animiranoga filma frazemi nisu toliko česti, ali najčešće se koriste oni s izrazom bajka – *bajke ne pune trbuh te ispričati kome bajku*. Od frazema koji prikazuju vremenski aspekt, samo je zabilježen frazem *došli su oblaci* što označava da su se vremena (i običaji) promijenili te da je došlo novo lošije doba.

Somatski frazemi koji su korišteni su *motati se što po glavi* te *vidjeti svojim očima*. Frazemi koji se također ističu su: *zacrutati nešto, promijeniti iz temelja, uvrtnuti si što u pamet, biti sam samcat* te *dati sve od sebe*. Ukupno je pronađeno 10 frazema; neki od njih se ponavljaju više puta, no to nije uzeto u obzir kao ni njihove inačice.

5. Rječnik frazema potvrđenih u istraživačkome korpusu

Rječnik frazema sastavljen je tako da se najprije analizirao pojedini animirani film te izvukli svi frazemi iz njega, onda su ti frazemi uspoređeni s Bazom frazema hrvatskoga jezika Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, mrežnom stranicom Jezikoslovac.com i *Hrvatskim frazeološkim rječnikom* iz 2014. skupine autora Menac, Fink-Arskovski i Venturin te su se potom razvrstali abecedno prema određenoj ključnoj riječi. Frazemske inačice uglavnom nisu stavljane pod istu natuknicu, a u primjerima u kojima jesu je zbog njihova čestoga ponavljanja.

Uz svaku natuknicu navedeni su i naslovi animiranih filmova u kojima su frazemi pronađeni.

A

AS

čuvati asa u rukavu – iznenadan argument koje se izvlači da se nešto postigne na nekorektan način, na prijevaru (*Mačak u čizmama – posljednja želja*)

B

BABA

sliniti kao neka baba – biti previše osjećajan (*Shrek 1*)

BACITI

izbaciti što iz sebe – reći u čemu je problem (*Trolovi*)

ubaciti u rikverc – povući se (*Shrek 2*)

BAJKA

bajke ne pune trbuh – spoznati svijet s problemima (*Mađioničareva slonica*)

ispričati kome bajku – reći komu nešto lijepo, ali neistinito, lagati (*Mađioničareva slonica*)

probuditi se iz bajke – spoznati stvarni svijet, prepoznati problem (*Shrek 2*)

BITI

(ne) biti kukavica – *(ne) biti hrabar* (*Shrek 1*)

(ne) biti šišmiš – *biti star* (*Madagaskar*)

bilo pa prošlo – događaj koji se završio i više ga se ne spominje (*Izbavitelji*)

biti (glavna, strašna) faca – *biti važna, popularna osoba* (*Shrek 1, Riba ribi grize rep*)

biti (pravi) frajer – *biti važna, popularna osoba* (*Oblačno s ćuftama*)

biti (pravo) smeće – *loša osoba* (*Oblačno s ćuftama*)

biti balavac – *mlad i neiskusn, nezreo* (*Izbavitelji*)

biti bolje u susjedovom dvorištu – *tuđi problemi su uvijek manji nego vlastiti* (*Madagaskar*)

biti čista ludnica/mrak – *odličan provod, zabava* (*Madagaskar, Trolovi*)

biti faca i pol – *biti važna, popularna osoba* (*Trolovi*)

biti Frankenštajnova mlada – *zla žena* (*Hotel Transilvanija*)

biti glup kao noć – *umno ograničen, zaostao* (*Oblačno s ćuftama*)

biti gotov za tren – *brzo se spremi* (*Madagaskar*)

biti guba – *zabava, odličan provod, popularna osoban* (*Madagaskar, Oblačno s ćuftama*)

biti kao jedan – *ujedini se* (*Trolovi*)

biti kao nov – *oporaviti se* (*Duša*)

biti kao rođeni sin – *biti kome vrlo drag* (*Oblačno s ćuftama*)

biti koma – loše se osjećati (*Madagaskar*)

biti kome što u genima – biti suđeno (*Izbavitelji*)

biti komu za petama – biti blizu kome, pratiti koga (*Shrek 1*)

biti konzerva – star čovjek, nepopustljiv u svojim uvjerenjima (*Hotel Transilvanija*)

biti kuhan i pečen – biti u najtješnjim odnosima, svašta proći (*Vrlo zapetljana priča*)

biti laka djevojka – žena upitnoga morala (*Shrek 1*)

biti laka meta – osoba koju se napada (*Mačak u čizmama*)

biti legenda – važna osoba (*Izbavitelji*)

biti ljut kao kupus – biti jako ljut (*Shrek 1*)

biti majstor – biti dobar u čemu, popularna osoba (*Duša*)

biti mali štakor – nevažna osoba (*Izbavitelji*)

biti melem za čije oči – biti lijep (*Shrek 2*)

biti mrkli mrak – popularna osoba, zabava (*Izbavitelji*)

biti na vrhu – važna, popularna osoba (*Riba ribi grize rep*)

biti Nikola Tesla – pametna osoba (*Duša*)

biti ništa/nitko – nevažna, nepopularna osoba (*Riba ribi grize rep*)

biti nov novcat – oporaviti se (*Madagaskar*)

biti old school – stara osoba (*Riba ribi grize rep*)

biti poput napete puške – biti vrlo napet, iščekivati što (*Shrek 1*)

biti povijest – stara osoba (*Izbavitelji*)

biti prava bomba – zgodna, lijepa osoba (*Hotel Transilvanija*)

biti prva liga – onaj koji je najbolji, najkvalitetniji (*Duša*)

biti rame za plakanje – onaj koji želi ili je postavljen za to da mu se ljudi povjeravaju ili da mu iznose svoje pritužbe i nevolje (*Shrek 1*)

biti rođen spreman – kao stvoren za što (*Snježno kraljevstvo*)

biti rođen u štali – biti siromašan (*Snježno kraljevstvo*)

biti sam samcat – sam, ostavljen od svih (*Mađioničareva slonica*)

biti sivo – biti neutralno, monotono (*Oblačno s ćuftama*)

biti slijepo ponosan – bezuvjetno se ponositi kime/čime (*Oblačno s ćuftama*)

biti smrtno ozbiljan – ne šaliti se (*Riba ribi grize rep*)

biti snažan kao bik – jak čovjek (*Mačak u čizmama*)

biti sunca sjaj – vedra osoba (*Snježno kraljevstvo*)

biti svoj na svome – raditi ono što kome ide, biti u zoni ugone (*Trolovi*)

biti tvrdoglav kao magarac/tovar – biti jako tvrdoglav (*Shrek 1*)

biti ulovljen u mrežu – namamiti koga da radi za čije ciljeve (*Riba ribi grize rep*)

biti usporen – mentalno zaostala osoba (*Shrek 2*)

biti velika njuška – važna i popularna osoba (*Izbavitelji*)

biti veliki čovjek – važna i popularna osoba (*Oblačno s ćuftama*)

biti za pet – biti uspješan, odličan, zgodan (*Trolovi*)

biti zločest kao pas – biti jako zločest, neposlušan (*Vrlo zapetljana priča*)

BITKA

bitka je dobivena – pobijediti u čemu (*Shrek 1*)

BOG

biti Bog i batina – biti vrlo važan i odlučan o svemu (*Riba ribi grize rep*)

ljepota do Boga – lijepa osoba (*Shrek 2*)

BURA

kad udre bura, obuci jaketu – biti spreman za teške trenutke (*Oblačno s ćuftama*)

Č

ČAS

baš u pravi čas – na vrijeme (*Shrek 1*)

kucnuo je čas – doći vrijeme za što (*Hotel Transilvanija*)

stići u pravi čas – na vrijeme (*Trolovi*)

u zadnji čas – u posljednji trenutak (*Izbavitelji*)

D

DATI

dati kome (svoju) riječ – obećati što (*Hotel Transilvanija*)

dati sve od sebe – potruditi se (*Vrlo zapetljana priča, Čudovišta iz ormara, Potraga za Nemom, Mađioničareva slonica*)

DISATI

lakše disati – skinuti neki teret, opustiti se (*Potraga za Nemom*)

prodisati punim plućima – opustiti se (*Madagaskar*)

G

GLAVA

biti u čijoj glavi – misliti na koga (*Madagaskar*)

glavu gore – ohrabriti se (*Shrek 2*)

gubiti glavu – izgubiti prisutnost duha (*Izbavitelji*)

lupati glavom o zid – nailaziti na stalne nemogućnosti da se što napravi (*Vrlo zapetljana priča*)

motati se što po glavi – nositi u mislima duže vrijeme, muči koja misao (*Mađioničareva slonica*)

pamet u glavu – paziti što radiš, biti razuman (*Hotel Transilvanija*)

promijeniti se od glave do pete – potpuno se promijeniti (*Vrlo zapetljana priča*)

uteći kao muha bez glave – smušen, zbunjen, lakomislen (*Hotel Transilvanija*)

I

IĆI

ići glavom kroz zid – nastojati na čemu što okolnosti ne dopuštaju (*Izbavitelji*)

ići kome na nerve/živce – izazvati navozu, nervirati (*Snježno kraljevstvo, Shrek 1*)

IGRA

ispasti iz igre – ne biti više dio čega (*Madagaskar*)

IMATI

imati koga u vidu – držati na umu, misliti na koga/što (*Oblačno s ćuftama*)

imati ozbiljnu briju – imati plan (*Potruga za Nemom*)

imati plan be – imati druge opcije (*Mačak u čizmama*)

imati sportski duh – odnositi se prema životu i stvarima otvoreno (*Oblačno s ćuftama*)

imati srca – biti dobar, pošten (*Vrlo zapetljana priča*)

ISPRAŠITI

isprašiti komu debelu guzicu/tur – obračunati se s kim (*Shrek 1, Shrek 2*)

K

KARTE

staviti karte na stol – biti otvoren, ne skrivati ništa (*Mačak u čizmama*)

KLIK

dogoditi se klik – povezati se kime (*Hotel Transilvanija*)

KORAK

držati korak s kime – ne zaostajati (*Trolovi*)

napraviti prvi korak – započeti što (*Hotel Transilvanija*)

KOŽA

koža se ježi od čega – osjećati strah/nelagodu (*Hotel Transilvanija*)

mjesto koje uđe pod kožu – biti drag, voljeti (*Madagaskar*)

KRAJ

svjetlo na kraju tunela – nada, smrt (Shrek 1)

živci su pri kraju – biti nervozan (Potraga za Nemom)

KRUH

izjesti kruha priko pogače – ne biti skroman (Potraga za Nemom)

KRV

piti kome krv – živcirati koga (Izbavitelji)

KUĆA

mi casa e su casa – moja kuća je tvoja kuća – biti gostoljubljiv (Madagaskar, Mačak u čizmama)

tebi nisu svi doma – biti mentalno zaostao (Potraga za Nemom)

L

LED

otopiti kome led – smiriti koga (Snježno kraljevstvo)

LETJETI

letjeti iznad duge – dizati se visoko (Trolovi)

M

MAČAK

mačak u vreći – kupiti bez prethodne provjere, naslijepo (*Shrek 2*)

MIŠ

kliznuti u mišju rupu – povući se, bojati se (*Hotel Transilvanija*)

MLIJEKO

biti u mlijeku do grla – biti u problemima (*Shrek 2*)

teče med i mlijeko – imati svega u izobilju (*Riba ribi grize rep, Madagaskar*)

MOTOR

gasiti motore – obustaviti što, prestati s čime (*Potruga za Nemom*)

MUNJA

juriti kao munja – biti brz, nezaustavljiv (*Madagaskar*)

N

NEMATI

nema frke – nemati problema (*Riba ribi grize rep*)

nema zime – nemati problema (*Shrek 1*)

nemati cijeli dan – žuriti se, nemati vremena (*Duša*)

nemati drugog izbora – imati problem (*Duša*)

nemati izlaza – biti u problemima (Potraga za Nemom)

nemati vremena za što – biti u žurbi (Hotel Transilvanija)

NESTATI

nestati u hipu – pobjeći, brzo otići (Vrlo zapetljana priča)

NOGA

dobiti nogu – otjerati koga (Duša)

iz ovijeh stopa – odmah (Shrek 1)

ne moći pobjeći od vlastitih nogu – ne moći pobjeći od postojeće situacije, suočiti se sa sobom (Oblačno s ćuftama)

NJ

NJUŠKA

nabiti kome njušku – obračunati se s kime (Hotel Transilvanija)

njuškati uokolo – zanimati se za tuđe stvari, istraživati što (Izbavitelji)

O

OBLACI

došli su oblaci – loše vrijeme (Mađioničareva slonica)

OČI

ne moći skidati oči s koga – gledati koga s divljenjem (Trolovi)

upadati komu u oči – isticati se (Shrek 1)

vidjeti svojim očima – sam se uvjeriti u što (Mađioničareva slonica)

OSLONITI

osloniti se na koga – imati povjerenja (Mačak u čizmama)

OVO

ovo je 21. stoljeće – biti popularno, moderno (Hotel Transilvanija)

ovoga trena – odmah (Snježno kraljevstvo)

P

PADATI

padati kao kruške – biti naivan, blesav (Shrek 1)

padati s nogu – biti jako umoran (Vrlo zapetljana priča)

PAMET

uvrtjeti si što u pamet – umisliti što (Mađioničareva slonica)

PARADA

Lipa (lijepa) parada – cirkus, zabava (Shrek 1)

PAS

ponašati se kao bijesni pas – biti ljut, nekontrolirano se ponašati (Vrlo zapetljana priča)

sliniti kao pas – jako sliniti, nedolično se ponašati (*Shrek 1*)

smrdjeti kao pas – neugodno mirisati (*Shrek 2*)

PJENA

ljeniti se – ljutiti se (*Madagaskar*)

PRINC

pronaći princa iz snova – dobar i zgodan muškarac (*Shrek 2*)

PROMIJENITI

promijeniti spiku – promijeniti se (*Madagaskar*)

promijeniti što iz temelja – potpuno što promijeniti (*Mađioničareva slonica*)

PRST

da prste poližeš – biti dobro (*Shrek 1*)

PUT

maknuti se kome s puta – pustiti koga (*Oblačno s ćuftama*)

stati kome na put – ometati zaustaviti, koga (*Čudovišta iz ormara, Trolovi*)

R

RADITI

raditi kome što iza leđa – spletkariti, raditi što potajno (*Izbavitelji*)

raditi svinjarije – nedolično se ponašati (*Riba ribi grize rep*)

raditi za kruh naš svagdašnji – preživljavati, truditi se (*Riba ribi grize rep*)

RAČUNATI

računati na koga – imati povjerenje u koga (*Čudovišta iz ormara, Izbavitelji*)

RANO

tko rano rani i tako dalje – radišna, marljiva osoba (*Madagaskar*)

RASTI

prerasti što – postati zreo, odrasla osoba (*Izbavitelji*)

RAZMIŠLJATI

razmišljati kao jedan – slagati se u čemu, ujediniti se (*Shrek 1*)

REĆI

dok kažeš krastavčić – brzo, odmah (*Mačak u čizmama*)

nikad ne reci nikad – ne biti siguran da se što neće dogoditi (*Trolovi*)

pričati lovačke priče – izmišljati, lagati (*Shrek 1*)

REP

brkom i repom – sigurno (*Mačak u čizmama*)

dovući rep – doći (*Potruga za Nemom*)

podviti rep – povući se, bojati se (*Shrek 2*)

posoliti kome rep – ne moći nekome ništa (*Hotel Transilvanija*)

zavrnuti svoje repeke – potruditi se (*Potruga za Nemom*)

RIBA

bacati mrižu tamo gdje nema ribe – bespotrebno se truditi (*Oblačno s ćuftama*)

biti mala riba – biti nevažna osoba (*Riba ribi grize rep*)

nije svakoj ribi suđeno da pliva – nisu svi stvoreni za sve (*Oblačno s ćuftama*)

riba pojela jezik – šutjeti, ne govoriti (*Potruga za Nemom*)

veća riba jede manju ribu – uvijek postoji netko jači i moćniji (*Riba ribi grize rep*)

RUKA

biti u dobrim rukama – blagostanje, biti opušten i siguran (*Mačak u čizmama*)

gristi ruku koja te hrani – biti nezahvalan (*Madagaskar*)

RUŽA

(ne) mirisati kao buket ruža – neugodno mirisati (*Shrek 2*)

S

SAG

razvući crveni sag – biti gostoprimljiv (*Shrek 2*)

SAT

brojati sate – biti nestrpljiv, čekati što (*Vrlo zapetljana priča*)

SIDRO

dizati sidro – otići, povući se (*Madagaskar*)

SJEKIRA

upasti sjekira u med – pala sjekira v med – dobro živjeti (*Mačak u čizmama*)

zakopati radnu sjekiru – pomiriti se s kime (*Mačak u čizmama*)

SKAKATI

skakati s teme – nepovezano govoriti (*Izbavitelji*)

SKRENUTI

malo skrenuti – izgubiti smirenost, poludjeti (*Potruga za Nemom*)

SKROZ

skroz na skroz – potonuo (*Vrlo zapetljana priča*)

skroz puknuti – izgubiti smirenost, poludjeti (*Shrek 1*)

SMRT

pogledati/gledati smrti u oči – ne bojati se (*Mačak u čizmama*)

smijati se smrti u lice – ne bojati se, biti hrabar (*Mačak u čizmama*)

smrt piše na licu – opasnost (*Potruga za Nemom*)

SMRZNUTI

smrznuti se od čega – bojati se (Hotel Transilvanija)

SRCE

pasti kamen sa srca – olakšanje (Potraga za Nemom)

slomiti kome srce – povrijediti koga (Vrlo zapetljana priča)

srce ide waka-takataka – jako se bojati (Madagaskar)

srce je veće od želudca – biti dobar (Madagaskar)

srce preplavi mrak – postati zao (Trolovi)

u srcu slomiti led – postati dobar (Snježno kraljevstvo)

zgnječiti srce kome – povrijediti koga (Vrlo zapetljana priča)

SREDITI

srediti se – mentalno se oporaviti (Madagaskar)

STO

sto posto – sigurno (Madagaskar)

STRAH

skrivati strah kao zmija noge – skrivati svoje nesigurnosti (Shrek 1)

ukakati se od straha – bojati se (Potraga za Nemom)

SVE

sve pet – bez problema, sve je u redu (Madagaskar, Oblačno s ćuftama)

sve se vraća sve se plaća – ne proći ne kažnjeno (Trolovi)

sve u šesnaest – u najvećoj mjeri, svim silama (Čudovišta iz ormara)

SVIJET

izlazak u svijet – odrasti (Hotel Transilvanija)

kao bijeli svijet – odrasti (Hotel Transilvanija)

krenuti u svijet – odrasti (Hotel Transilvanija)

svijet odraslih – postati ozbiljan (Hotel Transilvanija)

SVINJA

ne zna svinja što je pršut – ne prepoznavati prave kvalitete (Madagaskar)

U

UČINITI

učiniti što kao od šale – s lakoćom nešto napraviti (Mačak u čizmama)

UDALJITI

udaljiti se od koga – ne družiti se više s kime (Snježno kraljevstvo)

UŠI

sjediti na ušima – ne slušati koga/što (Snježno kraljevstvo)

UVALITI

uvaliti koga u što – uvući koga u probleme (Potraga za Nemom)

V

VESLATI

preveslati koga – prevariti koga (Mačak u čizmama)

VJEČNOST

trebati cijelu vječnost za što – dugo trajati (Vrlo zapetljana priča)

VODITI

voditi računa o čemu – brinuti se, mariti za što (Duša)

voditi u sigurnu smrt – ne moći što izbjeći (Trolovi)

VRAG

koji je to vrag – čuđenje, iznenađenje (Hotel Transilvanija)

VRH

probiti se na vrh – biti popularan, dobar u čemu (Riba ribi grize rep)

VRIJEME

gubiti vrijeme – raditi što uzaludno (Potraga za Nemom)

krajnje je vrijeme – zadnja prilika (Riba ribi grize rep)

kupovati kome vrijeme – odugovlačenjem čega postići prednost u svoju korist (Mačak u čizmama)

nije ti vrijeme – zastarjeti (Duša)

vrijeme bistrije od koga – biti glup (Oblačno s ćuftama)

vrijeme leti – brzo prolazi (Madagaskar)

za dobra stara vremena – u sjećanje na nešto (Izbavitelji)

za koga je vrijeme stalo – zastarjeti (Hotel Transilvanija)

Z

ZACRTATI

zacrtati nešto – napraviti plan (Mađioničareva slonica)

ZALOGAJ

zagristi prevelik zalogaj – imati prevelika očekivanja (Trolovi)

zalogaji veći od želudca – biti neumjeren u čemu (Oblačno s ćuftama)

ZBROJITI

zbrojiti se malo – smiriti se (Izbavitelji)

ZIHER

ziher je ziher – sigurno (Izbavitelji)

ZIMA

kroz ljutu zimu i goruću žegu – u teškim uvjetima (Shrek 2)

Ž

ŽARITI

žariti i paliti – biti nezaustavljiv (Mačak u čizmama)

ŽDERATI

žderati koga što – imati problem, mučiti se s čime (Madagaskar)

ŽIVOT

izlagati goli život – dovesti se u opasnost (Shrek 2)

kockati se životom – izložiti se životnoj opasnosti (Mačak u čizmama)

krenuti u život – odrasti (Hotel Transilvanija)

okrenuti život naglavce – potpuno se promijeniti (Snježno kraljevstvo)

živjeti kao vol – dobro živjeti (Trolovi)

živjeti na dnu – biti siromašan (Riba ribi grize rep)

živjeti punim plućima – biti slobodan (Duša)

živjeti svoj život – biti samostalan (Hotel Transilvanija)

živjeti u nadi – očekivati što, nadati se (Vrlo zapetljana priča)

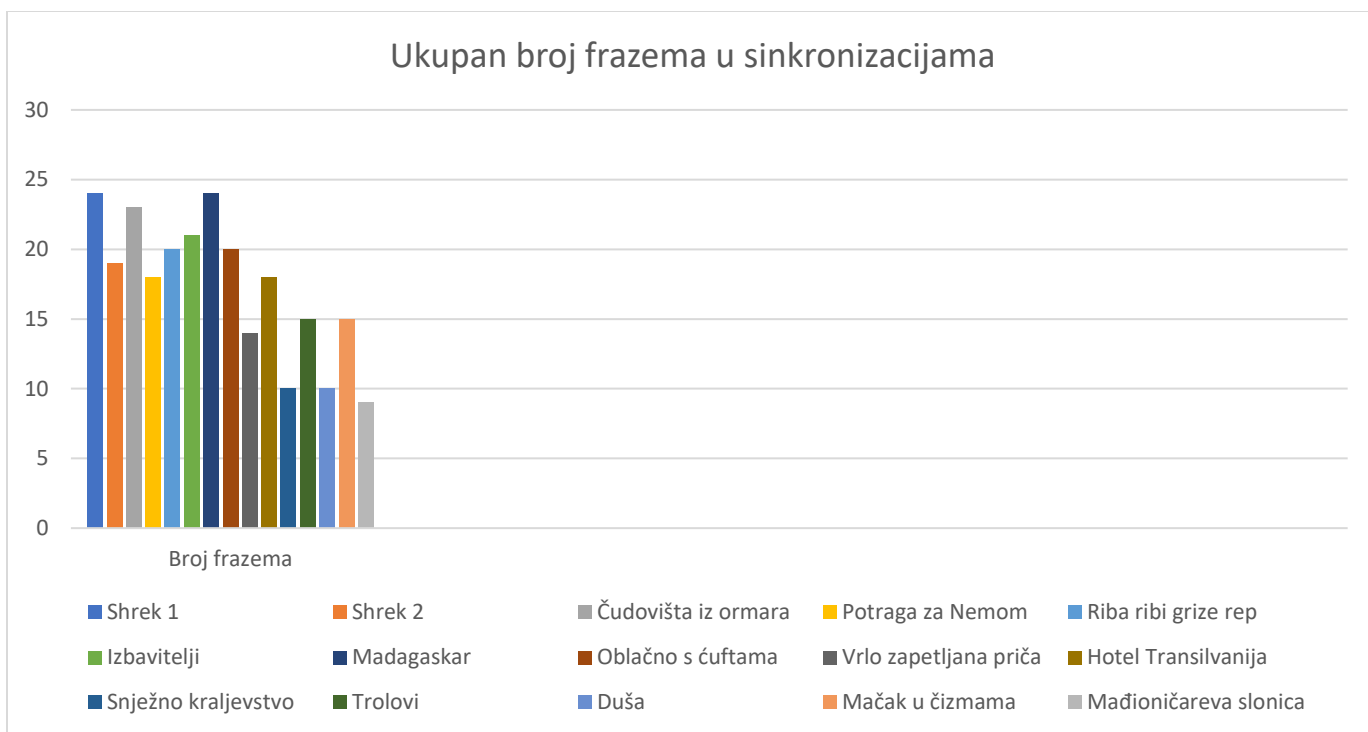
živjeti u nekoj konzervi – biti siromašan (Riba ribi grize rep)

živjeti u podrumu – biti siromašan (Riba ribi grize rep)

6. Analiza frazema iz istraživačkoga korpusa

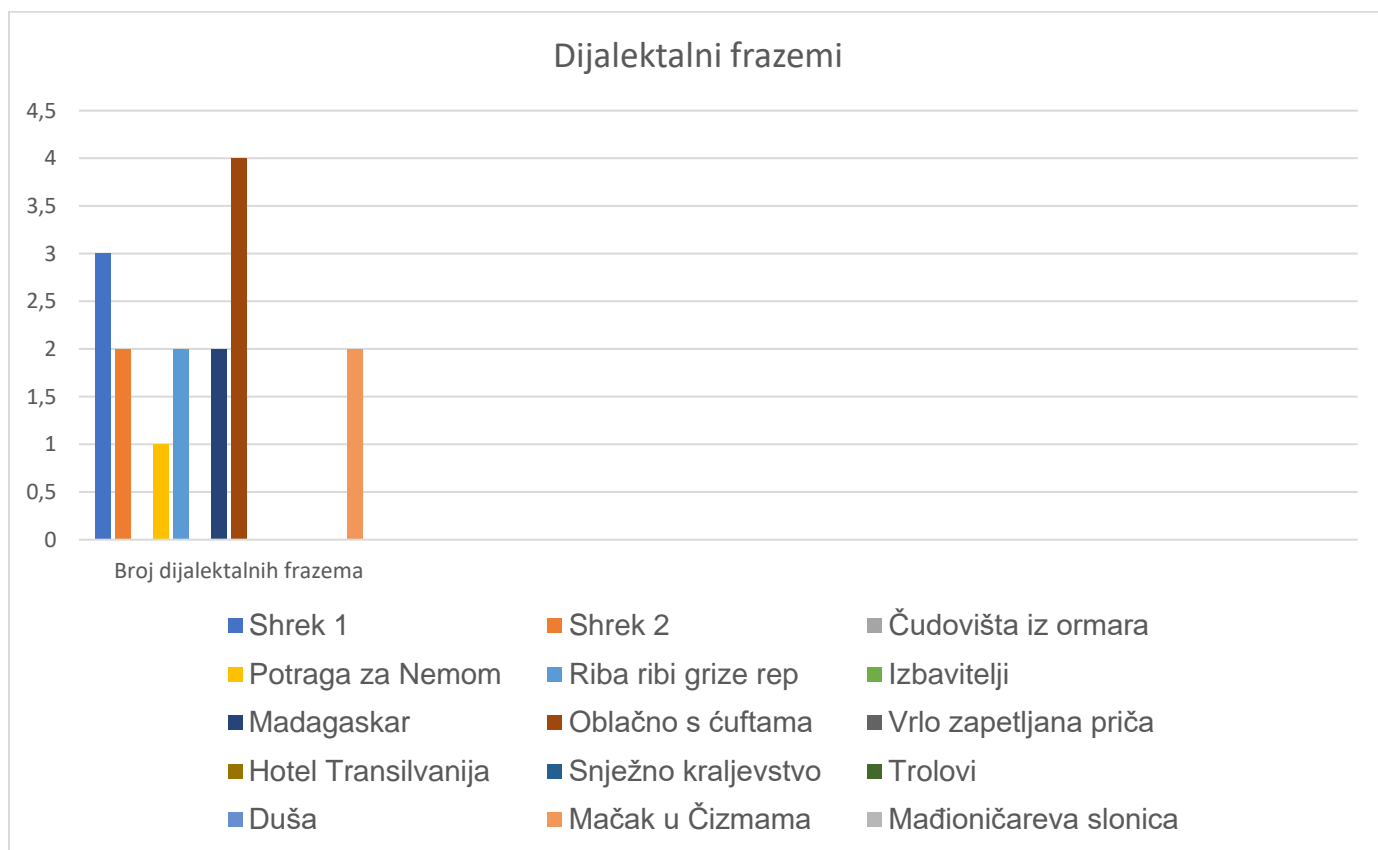
U današnjim je sinkronizacijama mnogo više zastupljeno pjevnih i ritmičnih elemenata pa se ostavlja manje mjesta za govor, a u starijim sinkronizacijama najveće mjesto zauzima govor likova što pruža više prilika za jezičnu igru i frazeme. Spomenuta činjenica je vidljiva i iz grafikona niže u kojem se vidi smanjenja broja korištenih frazema u dijalozima likova tijekom godina.

Naime, grafikon 1. prikazuje koliko se frazema koristi u kojem animiranom filmu te da se taj broj s godinama smanjuje. Pritom u obzir nisu uzeti frazemi koji se ponavljaju ni njihove varijante. Primjerice, najviše se varijanti i ponavljanja frazema javlja u filmovima *Riba ribi grize rep*, *Hotel Transilvanija* i *Vrlo zapetljana priča*, a najmanje u novijim filmovima kao što su *Duša*, *Mađioničareva slonica*, *Trolovi* i *Mačak u čizmama – posljednja želja*. Ukupan broj zabilježenih frazema u analizi je 266. Grafikon prikazuje da se broj frazema s godinama drastično smanjuje. Tako primjerice najnoviji (analizirani) animirani film; *Mađioničareva slonica*, ima upola manje zabilježenih frazema od najstarijega; *Shrek 1*.

Grafikon 1. Ukupan broj frazema u sinkronizacijama

Nadalje, u nekim frazemima se javljaju pojedini dijalektalni elementi što je prikazano u grafikonu 2. Najčešće je riječ o čakavskim elementima. Prikazano je koliko je dijalektalnih frazema pronađeno u kojem animiranome filmu. Najviše ih je u *Olačno s ćuftama* i *Shrek 1*, a najmanje, odnosno uopće nisu prisuti u *Ćudovišta iz ormara*, *Izbavitelji*, *Vrlo zapetljana priča*, *Duša*, *Snježno kraljevstvo*, *Mađioničareva slonica* i *Trolovi*. Iz toga se može zaključiti da se u novijim sinkroniziranim verzijama animiranih filmova sve manje ostavlja mjesta dijalektima.

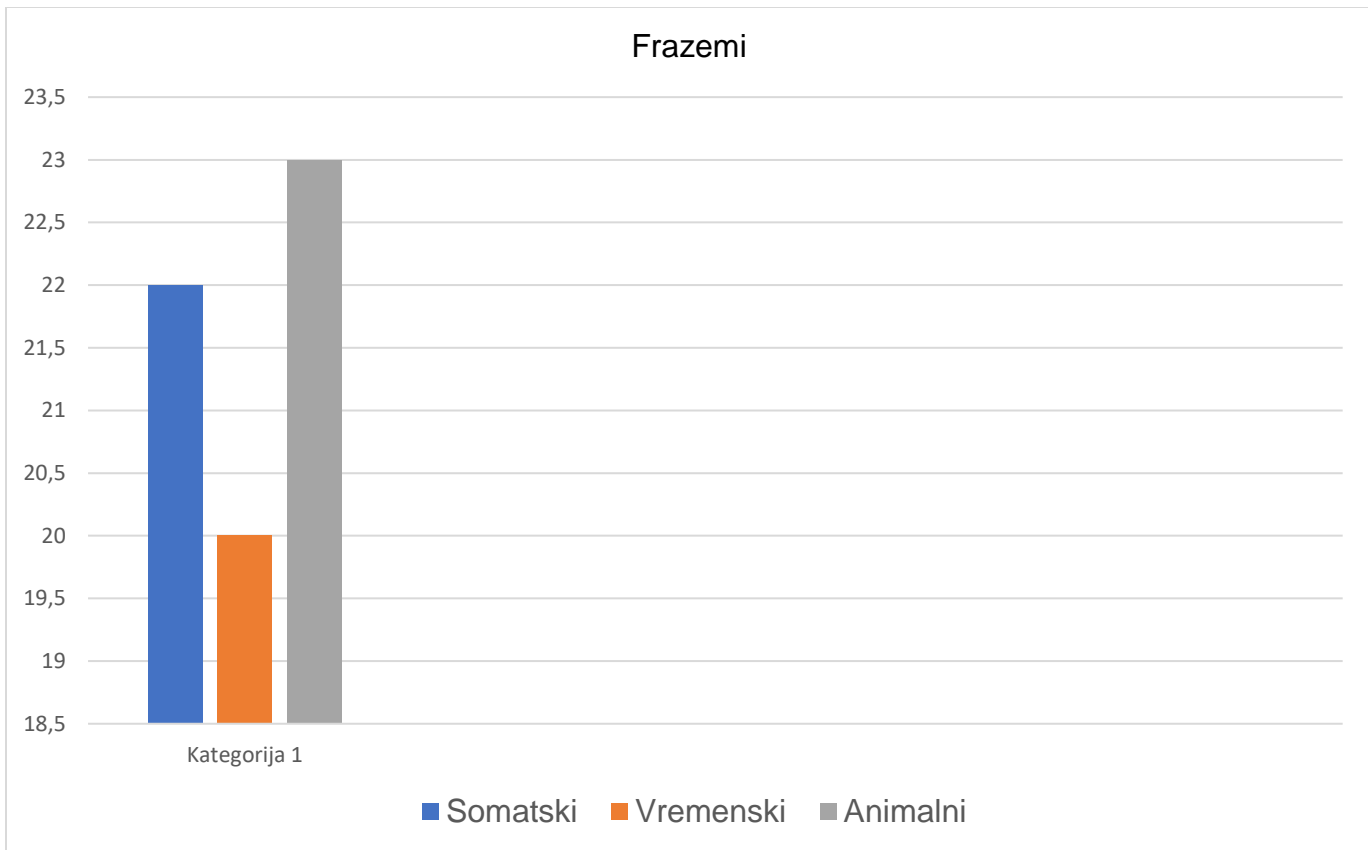

Grafikon 2. Dijalektalni frazemi

6.1. Analiza frazema po tematici

Prilikom analize frazema u spomenutim animiranim filmovima uočena je određena prisutnost pojave različitih tematskih aspekata. Tako smo podijeliti frazeme u nekoliko kategorija: somatske, vremenske i animalne. Somatski frazemi sadrže neki vid tijela, tjelesnoga. Vremenski frazemi podrazumijevaju određeno razdoblje ili tijek vremena, a animalni uključuju životinju ili neki njezin dio tijela, ponašanja i slično.

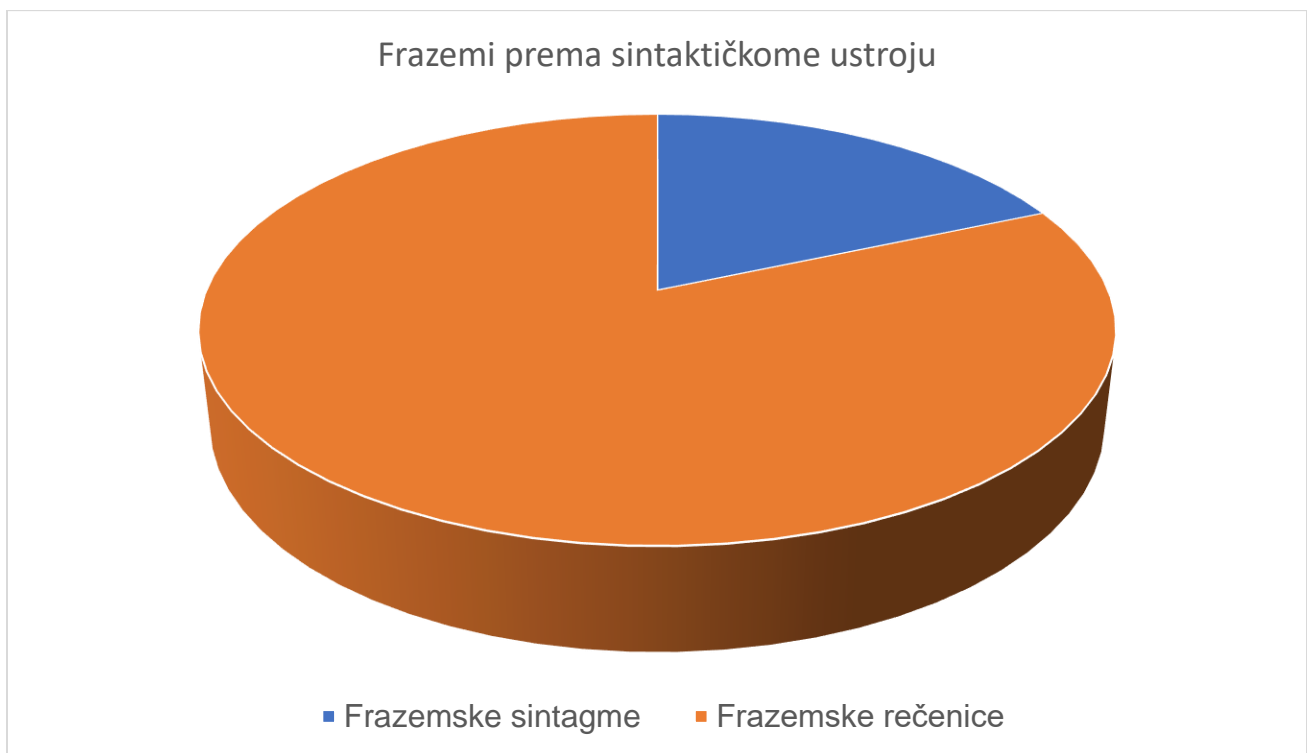
Može se utvrditi, što je prikazano i u grafikonu 3., da su većina frazema koja se koristila uglavnom animalni frazemi. Isto je tako dosta i frazema somatskoga porijekla dok je nešto manja prisutnost vremenskih frazema. Pritom u obzir nisu uzeti frazemi koji se ponavljaju. Tako je primjerice najviše somatskih frazema zastupljeno u filmovima *Shrek 2* i *Madagaskar*, vremenskih u *Riba ribi grize rep*, a animalnih u *Shrek 2* i *Oblačno s ćuftama*. Također, treba spomenuti da je kod somatskih frazema glavni leksem najčešće srce, oči ili glava, a u animalnim pas, mačka ili riba.

Grafikon 3. Tematska podjela frazema

6.2. Analiza frazema prema sintaktičkome ustroju

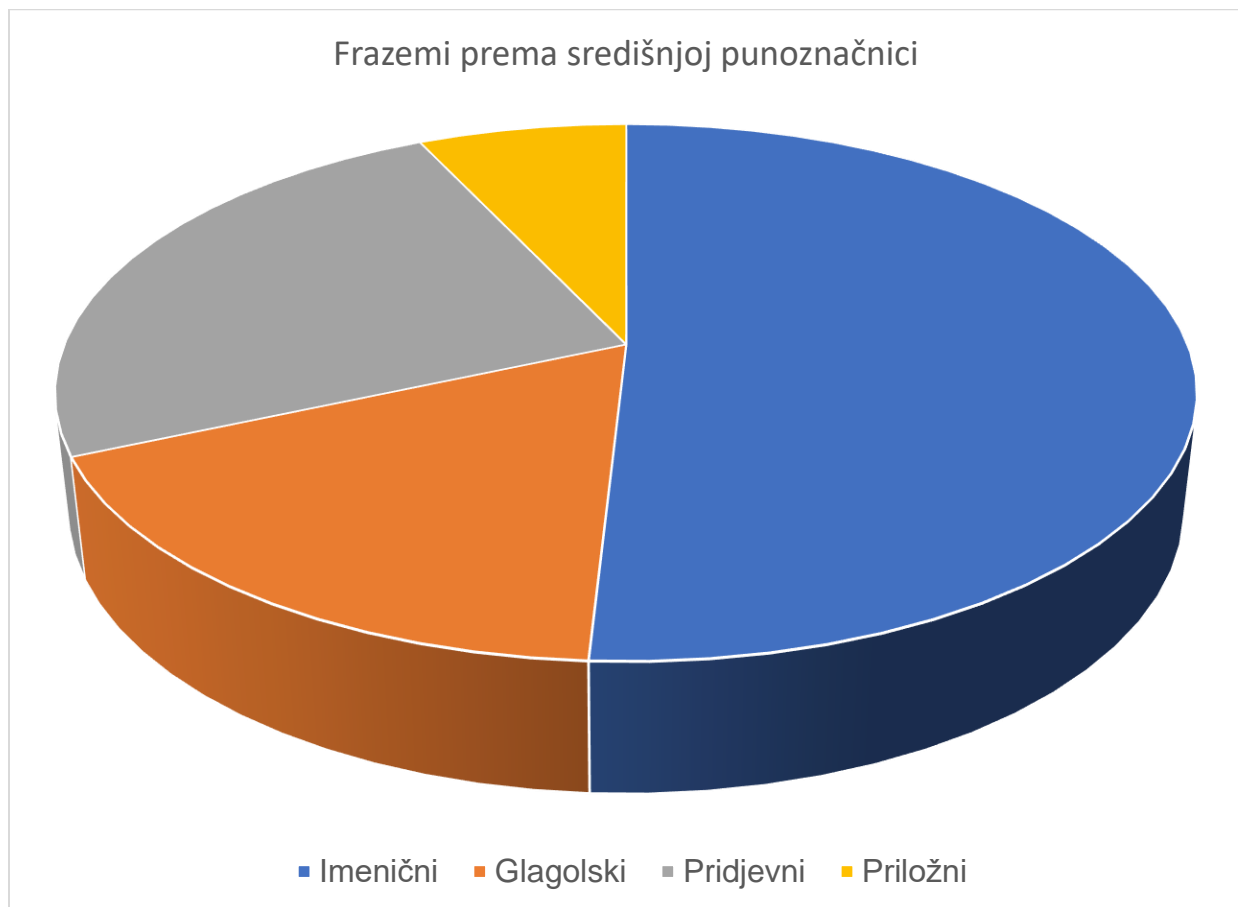
Prema sintaktičkome ustroju frazemi se mogu podijeliti na frazemske sintagme i frazemske rečenice. Uzimajući u obzir sveukupni broj frazema potvrđenih u ovome radu, najviše je onih koji spadaju u drugu skupinu, odnosno onih koji su frazemske rečenice. Osobito je to primjer u ranijim sinkronizacijama, primjerice *Shrek 1* i *Shrek 2*, *Potruga za Nemom* i *Madagaskar* u kojima frazemi stoje kao samostalne rečenice. U obzir nisu uzete frazemske inačice ni broj ponavljanja određenih primjera.

Grafikon 4. Podjela frazema prema sintaktičkome ustroju

6.3. Analiza frazema prema središnjoj punoznačnici

Prema središnjoj punoznačnici, frazemi se mogu podijeliti na imenične, glagolske, pridjevne i priložne frazeme. Uzimajući u obzir ukupan potvrđeni frazanski korpus u ovome istraživanju, može se utvrditi da je najviše imeničnih frazema. Nakon toga slijede pridjevni i glagolski, a najmanje je priložnih. U obzir nisu uzete frazemske inačice ni broj ponavljanja određenih primjera. Također treba napomenuti da su imenični frazemi zabilježeni u svim analiziranim filmskim naslovima.

Grafikon 5. Podjela frazema prema središnjoj punoznačnici

7. ZAKLJUČAK

Ovim se diplomskim radom nastojala utvrditi povezanost frazeologije, odnosno same leksikologije s filmskom umjetnosti, to jest sinkronizacijom. Proučavalo se nekoliko (15) animiranih filmova hrvatske sinkronizacije koji su izašli u razdoblju između 2001. i 2023.; kronološkim ih se redom svrstavalo, ukratko opisalo te analiziralo njihovu frazeološku podlogu. Za analizu isključivo navedenoga filmskoga korpusa bilo je potrebno nešto više od 24 i pol sata (1460 minuta).

U radu se najprije naglasak stavio na sam povijesni i teorijski dio frazeologije – opisivalo se način na koji je ona nastala i kako se počela širiti u Hrvatsku. Od teorijskoga dijela utvrđivalo se (kombiniranjem više različitih izvora, definicija i stavova jezikoslovaca) obilježja frazema, njihov strukturalni aspekt, raslojavanje te prisutnost unutar funkcionalnih stilova (što je prikazano i tablično zbog bolje preglednosti i lakšega shvaćanja). Također se dotakla tema i podjele frazema i to ponajviše njezine funkcionalne podjele. Nakon toga utvrđena je filmska teorija, posebice teorijski dio animiranoga filma i sinkronizacije. Kod sinkronizacije apostrofirana je važnost načina na koji se ona izvodi zbog utjecaja na jezični, socijalni i kulturalni aspekt kod najmlađe publike (koja je najčešće upravo i ciljana publika takvih filmova). U središnjem dijelu rada provelo se istraživanje frazema u sinkronizacijama animiranih filmova u kojemu je prvo prikazana metodologija, odnosno opis kako je istraživanje bilo zamišljeno i kako se provodilo te potom slijede kronološki animirani filmovi koji su se proučavali – njihova opća obilježja i analiza pronađenih frazema. Zatim slijedi rječnik potvrđenih frazema u istraživačkome korpusu u kojemu je osim frazema, unutar natuknice zabilježen i naziv filma u kojem je frazem pronađen. Na taj su način utvrđena određena ponavljanja frazema ili njihovih inačica. Na kraju se grafikonima nastojalo sažeti sve prethodno spomenuto i dati jasan i vidljiv uvid u potvrđenu građu.

Ispostavilo se da u većini hrvatskih sinkronizacije, bilo to one starije ili mlađe, ključnu ulogu ima standardni varijetet, odnosno onaj varijetet koji ne poznaje socijalne i regionalne razlike te koji u pravilu nikoga ne diskriminira. No, neki se animirani filmovi ili likovi unutar pojedinih koriste narječjima čime se nerijetko potiče dinamičnost radnje,

razbija monotonost te pojačava dojam autentičnosti. Također, na temelju organskoga idioma ponekad se pridodaju i poneke stereotipne osobine što potiče daljnja sociolingvistička pitanja i istraživanja. Neki pojavu narječja i nestandardnih idioma smatraju izvrsnim izvorom pokazatelja razlika, dok će drugi to gledati kao vrlo neprimjerenu pojavu.

Može se utvrditi da su u ranijim sinkronizacijama frazemi imali veću ulogu u dijalozima te karakterizaciji likova ili naglašavanju pojedinih događaja, dok se u novijima sinkronizacijama pojavljuju samo usput i gotovo pa potpuno su reducirani. Ta se činjenica može potkrijepiti tvrdnjom da je u današnjim sinkronizacijama mnogo više pjevnih i ritmičnih elemenata pa se ostavlja manje mjesta za govor, a u starijim sinkronizacijama najveće mjesto zauzima govor likova što pruža više prilika za jezičnu igru i frazeme što je prikazano i u grafikonima.

8. LITERATURA

1. Apel, Kenn; Masterson, Julie. 2004. *Jezik i govor od rođenja do 6. godine: Od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti – potpuni vodič za roditelje i odgojitelje* (prijevod: Posokhova, I.). Ostvarenje. Lekenik.
2. Apel, Kenn; Masterson, Julie. 2012. *Beyond Baby Talk: From Speaking to Spelling: A Guide to Language and Literacy Development for Parents and Caregivers*. Three Rivers Press. New York.
3. Berbić Kolar, Emina; Žulj, Matea. 2015. Frazeologija dječjega jezika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. Osijek. 145-155. <https://hrcak.srce.hr/clanak/239052> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
4. Borić, Ante. *Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji*. Zagreb. https://www.zakon.hr/z/392/Zakon-o-Hrvatskoj-radioteleviziji#google_vignette (pristupljeno 8. kolovoza 2023.)
5. Broz, Vlatko. 2015. Frazeologija sve u šesnaest: motiviranost značenja numeričkih frazema u hrvatskome. Zagreb. 37-56. <https://hrcak.srce.hr/clanak/226030> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
6. Buković, Dejan; Pleše, Mario. Moj film – Hrvatski filmski portal. Slavonski Brod. <https://www.moj-film.hr/> (pristupljeno 15. kolovoza 2023.)
7. Hrnjak, Anita. 2005. Geste i mimika kao izvor frazeologije (na primjeru hrvatske frazeologije). *Filologija*. Zagreb. 29-50. <https://hrcak.srce.hr/clanak/15297> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)
8. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. *Baza frazema hrvatskoga jezika*. Zagreb. <http://frazemi.ihj.hr/> (pristupljeno 5. srpnja 2023.)
9. Jezikoslovac.com. Zagreb. <https://jezikoslovac.com/> (pristupljeno 15. kolovoza 2023.)
10. Kolenić, Ljiljana. 2006. *Riječi u svezama – povijest hrvatske frazeologije*. Matica hrvatska. Osijek.
11. Kovačević, Barbara. 2012. *Hrvatski frazemi od glave do pete*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

12. Kovačević, Barbara. 2019. Muško i žensko u frazeologiji I. *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*. Zagreb 26-29. <https://hrcak.srce.hr/clanak/333353> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
13. Kovačević, Barbara; Ramadanović, Ermina. 2016. Primarne emocije u hrvatskoj frazeologiji. *Rasprave: Hrvatski Institut za jezik i jezikoslovlje*. Zagreb. 505-527. <https://hrcak.srce.hr/clanak/262026> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
14. Mance, Nina; Trtanj, Ivana. 2010. Noviji razgovorni frazemi. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb. 175-184. <https://hrcak.srce.hr/clanak/197615> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)
15. Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Knjigra. Zagreb.
16. Menac, Antiva; Fink-Arsovski, Željka; Venturin, Radomir. 2014. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Naklada Ljevak. Zagreb.
17. Mihaljević, Milica; Kovačević, Barbara. 2006. Frazemi kroz funkcionalne stilove. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnoga jezika*. Zagreb. 1-15. <https://hrcak.srce.hr/clanak/25186> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)
18. Opačić, Maja. 2011. Od A do Ž o istraživanjima hrvatske frazeologije. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. Rijeka. 188-190. <https://hrcak.srce.hr/82468> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)
19. Opačić, Maja; Čunović, Nika; Fumić, Mateja. 2014. Bogatstvo i siromaštvo u hrvatskoj frazeologiji. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. Rijeka. 91-103. <https://hrcak.srce.hr/clanak/197293> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
20. Opačić, Maja; Gregorović, Maja. 2010. Smrt u hrvatskoj frazeologiji. *Croatica et Slavica ladertina*. Zagreb. 55-72. <https://hrcak.srce.hr/clanak/96818> (pristupljeno 29. lipnja 2023.)
21. Perić, Marija; Miletić, Nikolina. 2019. Izražavanje emocija frazemima u dječjim znanstveno-fantastičnim romanima. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. Zadar. 105-120. <https://hrcak.srce.hr/clanak/335575> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)
22. Prebeg-Vilke, Marijana. 1991. *Vaše dijete i jezik*. Školska knjiga. Zagreb.
23. Skok, Zdravko. 2014. Hrvatski dijalektalni frazemi s leksemom životinje kao sastavnicom. *Kaj: časopis za književnost, umjetnost, kulturu*. Čakovec. 67-81. <https://hrcak.srce.hr/clanak/210848> (pristupljeno 4. lipnja 2023.)

24. Sveučilišni računalni centar. *Hrvatski jezični portal*. Zagreb. <https://hjp.znanje.hr/> (pristupljeno 15. kolovoza 2023.)
25. Šipušić, Antonija. *RTL.hr*. Zagreb. <https://www.rtl.hr/show/tv-zvijezde/zeleno-cudoviste-koje-obozavaju-djeca-a-i-odrasli-diljem-svijeta-8e57c2dc-b9f0-11ec-8c55-0242ac120027> (pristupljeno 15. kolovoza 2023.)
26. Škarić, Antonio. 2021. O frazeologiji mjesnoga govora Lopara. *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*. Split. 115-138. <https://hrcak.srce.hr/clanak/389287> (pristupljeno 13. kolovoza 2023.)
27. Turković, Hrvoje. 2012. *Život izmišljotina – ogledi o animiranom filmu*. Hrvatski filmski savez. Zagreb.
28. Turković, Hrvoje. 2021. Što je sve film?. *Suvremene teme: međunarodni časopis za društvene i humanističke znanosti*. Zagreb. 11-26. <https://hrcak.srce.hr/clanak/390756> (pristupljeno 17. kolovoza 2023.)
29. Žanić, Ivo. 2009. *Kako bi trebali govoriti hrvatski magarci? – o sociolingvistici animiranih filmova*. Algoritam. Zagreb.

Korpus

1. Shrek (2001.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/shrek-1.html>
2. Shrek 2 (2004.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/shrek-2.html>
3. Čudovišta iz ormara (2001.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/cudovista-iz-ormara-2001.html>
4. Potraga za Nemom (2003.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/potruga-za-nemom.html>
5. Riba ribi grize rep (2004.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/riba-ribi-grize-rep.html>
6. Izbavitelji (2004.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/izbavitelji.html>
7. Madagaskar (2005.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/madagaskar.html>
8. Oblačno s ćuftama (2009.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/oblacno-s-cuftama-2009.html>
9. Vrlo zapetljana priča (2010.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/vrlo-zapetljana-prica.html>
10. Hotel Transilvanija (2012.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/hotel-transilvanija.html>
11. Snježno kraljevstvo (2013.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/snjezno-kraljevstvo-2013.html>
12. Trolovi (2016.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/trolovi-trolls-2016-hr.html>
13. Duša (2020.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/dusa-soul-2020.html>
14. Mačak u čizmama – posljednja želja (2022.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/macak-u-cizmama-posljednja-zelja.html>
15. Mađioničareva slonica (2023.) – <https://jockantv.com/sinkronizirani-crtici/madjionicareva-slonica-2023.html>

9. SAŽETAK

Cilj je ovoga diplomskoga rada utvrditi na koji način su oblikovani te kolika je zastupljenost pojedinih frazema unutar hrvatskih sinkroniziranih verzija najpoznatijih dugometražnih animiranih filmova primijenjenih mlađoj populaciji. Pri tome su korišteni, osim sinkroniziranih animiranih filmova, i znanstveni radovi i članci slične tematike te pojedini frazeološki rječnici (u knjižnom formatu i mrežno).

Nastojalo se prikazati prvotno opću tematsku i znanstvenu osnovicu frazeologije (njezina razvoja i najvažnijih karakteristika) te animacije i sinkronizacije, odnosno dijela filmske umjetnosti, a potom i njihovu povezanost te utjecaj koji ostvaruju na gledatelje.

Glavni je predmet proučavanja rada hrvatska frazeologija unutar sinkronizacije, ali i utjecaj stranih frazema na razvoj ili zamiranje pojedinih frazeoloških tradicija.

Ključne riječi: frazemi, sinkronizacija, animacija, leksikologija

10. SUMMARY

Idioms in Croatian dubbing of animated films

The aim of this thesis is to determine how they are formed and how much representation of certain phrases are in the Croatian dubbed versions of the most famous feature-length animated films applied to the younger population. In addition to synchronized animated films, scientific papers and articles on a similar topic and individual phraseological dictionaries (in book format and online) were also used.

An attempt was made to present the general thematic and scientific basis of phraseology (its development and most important characteristics) and animation and dubbing, i.e. part of film art, and then their connection and the impact they have on viewers.

The main subject of the study is Croatian phraseology within dubbing, but also the influence of foreign idioms on the development or demise of certain phraseological traditions.

Keywords: idioms, synchronization, animation, lexicology